تحریری کورس مناظرہ

تشریحات النابغة

فی

حل المسائل المختلفة

من ملفوظات

شیخ الاسلام سلطان المناظرین نابغۃ العصر شیخ القرآن والحدیث شہید ابن شہید

ابوالعزیز غلام حضرت غلام الحنفی شہید عرف نابغہ تقبلہ اللہ

تحریر وترتیب

سید محمد ثواب

ابن سید اکاخیل باباصاحب

دوھمہ حصہ

ناشر

مدرسہ حذیقۃ الاحناف

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

مسئلة رفع اليدين :

التحقيق في رفع اليدين :

أعوذ بالله من الشيطن الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾

نن زيرِ بحث مسئله هغه مسئله د رفع اليدين او د ترک رفع اليدين ده قبل الركوع بعد الركوع او بعد الركعتين .

زمونږ د كورس په دغه متعددو ايامو كې مونږ بار بار ددې اظهار وكړو چې مونږه د اهل حديثو ددې زمانې غير مقلدينو ، اشاعتيانو ، عثمانيانو ، پرويزيانو ،مودوديانو وغيره جماعاتو سره عقيدوي فرقونه لرو مسئله د رفع اليدين او د آمين بالجهر ، قرائت خلف الامام ، وضع اليدين تحت السرة فوق السرة على الصدر دا بنيادي مسائل نه دي دا هغه مسائل دي چې اهلِ حديث په دې مسائلو كې خپله ګندګي پټوي او هغه خپله مرداره عقيده چې د خوارجو معتزله وو يا د قدريه وو لري د خلكو نه پټول غواړي په ضمن د رفع اليدين او د آمين بالجهر وغيره مسائلو كې .

زمونږ كوم حنفي علماء چې دې مسائلو ته زور وركوي داد هغوي غلط فهمي او كم فهمي ده نو زور وركول دې مسايلو ته نه دي په كار وهابيان دې مسائلو ته انتهائي زيات زور وركوي خو د هغوي دې كې ګټه ده او هغه ګټه داده چې په دې باندې د هغوي هغه عظيمه ګندګي پټيږي او كله چې هغوي دغه مسائل ډير شور سره پرچاره وي كه احناف هم دې مسائلو ته زور وركړي نو عوام الناس به دې فهم ته ورسيږي چې ګني بين الاحناف او بين غير مقلدين تنازع فقط په رفع اليدين باندې ده يا په آمين بالجهر باندې ده يا په قرائت خلف الامام باندې ده دا څومره غلطه خبره ده .

زمونږ له دوي سره نزاع په دې مسائلو نه ده زمونږ له دوي سره نزاع بنيادي په عقيده باندې ده چې مونږ اهلسنت والجماعت يو او دوي د اهل زيغ نه دي .

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

نو تاسو ته هم زما دا مشوره ده د ورورې چې دغه مسائلو ته پرچار او زور مه ورکوي هر کله چې ستاسو دشمن کې غته نیمګرتیاوې او غټ عیب وي او د هغه غټ عیب په ځای باندې تاسو یو وړوکي عیب او سوراخ ته اشارې کوي چې تا کې دا عیب دې دا خو ستا ډیره کمزوري او کم فهمي ده په کار داده چې ته اهل حدیث را تینګ کړې په مسئله د توسل باندې ، تبرک باندې ، کرامت باندې ، ایصال ثواب باندې ، تقلید باندې وغیره کوم مسائل چې مخکې ما زیرِ بحث وګرځول .

په دې مسائلو اهلِ حدیث را تینګ کړې چې ستا او د هغه په مینځ کې د اهل السنت او د اهل زیغ فرق واضح شي عوامو ته هم معلومه شي او هغه داسې مسائل دي چې دوي سره هغې کې سواد لا نُسلم په ډیرې د کیناستو نه هیڅ شاهد او دلیل نشته دي .

نو دې مسائلو ته به شورش او زور نه ورکوي دا اصلاً اختلافات زمونږ او د غیر مقلدینو نه دي بلکې دا اختلافات بین الاحناف و بین الشوافع دي بین الموالک بین الحنابله دي ځلور مذاهبِ حقه هغه دوه ډلې شوې دي امام مالک رحمه الله په قول مشهور او امام ابو حنیفه رحمه الله ذهاب کړې دي ترک د رفع الیدین لره چې د رفع الیدین کولو نه ، نه کول بهتر دي که چا دلته قول د کراهیت کړې دي حمل دي په کراهیت تحریم نه بلکه په تنزیهي کراهت چې د هغې نه تعبیر په خلاف اولی سره کیږي .

او امام شافعي رحمه الله ، امام احمد رحمه الله او قول غیرِ معروف د امام مالک رحمه الله هغه په رفع الیدین او په استحباب د هغې باندې دي په دوي کې چا هم دې ته سنت مؤکده لازمه مستمره نه دي ویلې بلکې دا یې ویلې دي چې د ترک رفع الیدین نه رفع الیدین اولی دي او معروف قول د امام مالک رحمه الله او د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد باندې اتیان په رفع الیدین خلاف اولی او ترک رفع الیدین اولی دي .

نو دا مسئله ما چونکې وهابیانو ډیر شورش ورکړې دي کاش دوي شوافع او حنابله واي چې مونږ دوي سره ګړ په ګړ لویشت په لویشت باندې معلومه کړې وې چې دې کې ترجیح کوم مذهب لره ده احد الجانب آخر لره په دې کې ګمراه نه شي ویلې .

که کوم حنفي دا وایې چې کوونکې د رفع الیدین ګمراه دي هغه به څه وایي په حق د امام شافعي رحمه الله ، او امام احمد رحمه الله ، د امام بخاري رحمه الله ، امام مسلم رحمه الله ، امام

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

ترمذي رَحِمَهُ‌اللّٰهُ ، امام نسائي رَحِمَهُ‌اللّٰهُ ، صحيح ابن حبان ، ابن خزيمه ، امام حاكم جمله محدثين دا ټول د رفع اليدين قائل دي او محدثين ټول متفق دي په رفع اليدين باندې .

غير له طحاوي او بعضې نورو محدثينو نه نو احد الجانب آخر لره دي کې ګمراه نه شي ويلې احد الجانب آخر لره دي کې مفسد للصلاة نه شي ويلې چې ګڼي رفع اليدين مفسد للصلاة دي دا نه شي ويلې فقط په دې کې نزاع بيننا وبين الشوافع والحنابلة په ترجيح کې ده چې مذهب د امام مالک معروف او د امامنا دا راجح دي او که مذهب د شوافعو او حنابله وو راجح دي په رجحان کې خبره ده .

په مسئله د رفع اليدين کې وهابيانو ډير زيات له افتراء نه کار اخيستې دي کله وايي داد ۷۰ صحابه کرامو رايه ده کله وايي داد ټولو بدري صحابه کرامو رايه ده کله وايي په دې کې ۴۰ مرفوع احاديث راغلې دي ، کله وايي دا په تواتر ثابت ده دا ټول محضِ افتراءات او دروغ دي چې اوس پورې په اسلافو کې د محدثينو نه په دې چا هم قول نه دې کړي چې رفع اليدين په تواتر ثابت دي .

هغه آحاديث مرفوعه چې دوي ترې اخذ کوي څلور (۴) دي چې يو د هغې نه حديث معروف د عبدالله بن عمر رَضِيَ‌اللّٰهُ‌عَنْهُ دي چې روايت يې بخاري ، مسلم او ټولو کتبو د حديثو کړې دي ، دويم د هغې نه هغه حديث د ابي حميد الساعدي دي چې روايت د هغې ابي داود او نورو سننو کړې دي ، دريم د هغې نه روايت د مالک ابن الحويرث دي ، څلورم د هغې نه روايت د وائل ابن حجر دي دا څلور احاديث چې دي دا احاديث مرفوعه دي چې دوي يې پيش کوي .

دې نه سوا د چند صحابه کرامو لکه ابو هريره رَضِيَ‌اللّٰهُ‌عَنْهُ وغيره څه روايات يې موقوفه پيش کوي خو هغه وهابيانو ته شرم په کار دي چې پيش کوي يې ځکه چې د وهابيانو مذهب دادی چې :

لاحجة في الموقوفات .

د صحابي قول دليل نه دي نو بيا يې ولې پيش کوي د بل د پاره د مرفوع حديث نه چې اخوا کله هم وهابي موقوف پيش کولو بې چون چرا هغه د ده د پاره دليل نه دي .

Scanned by CamScanner

نو که دې تا ته وايي چې زه دا التزاماً پيش کوم نو ورته وايه چې الزام سبق لزوم غواړي يا سبق التزام غواړي ته چې په ما باندې الزام کوي تا په ځان لازم کړې دي ته خپله دا حجت مني د صحابه وو اقوال خو ستا په نزد حجت نه دي چې ده سره يې پيش نه کړې او نه اقوال د محدثينو ستا په نزد حجت دي چې هغه هم مونږ ته پيش نه کړي دده په نزد صحابي قول حجت نه دي .

نو قال البخاري به څه حجت شي ، قال المسلم به څه حجت شي کل محدثين دې پرې قائل وي خو دا دده دلائل نه دي صحابه دې ټول پرې قائل شي خو دده دليل نه دي ځکه دده اصل دا دی چې صحابه وو قول حجت نه دي .

نو دوي سره مرفوع آحاديث څلور (۴) دي چې کوم پرې دوي ډير نازيږي او چا ورته صحيح ويلي دي چا ورته متواتر ويلي دي هغه به زه تاسو ته شرحه کړم چې هغه احاديث چې اقوی استدلالاتو ددوي نه دي هغه عند المحدثين په کوم مثابت کې دي او د هغې نه احناف څه جوابات او تاويلات کوي .

اول حديث د حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما دي :

التحقيق في حديث ابن عمر رضي الله عنه :

ددغه روايت نه چې بخاري او مسلم ذکر کړې دي صحيح البخاري جلد ۱ صفحه ۱۸۷ کې باب لګوي :

باب رفع اليدين اذا کبر واذا رکع واذا رفع ، اثبات د رفع اليدين په وخت د تکبير تحريمه کې په وخت د رکوع کې په وخت د رفعې د رکوع نه دا يې باب دي په دې باب کې حديث پيش کوي :

حدثنا محمد بن مقاتل قال اخبرنا عبدالله قال : اخبرنا يونس عن الزهري اخبرني سالم بن عبدالله عن عبدالله بن عمر رضي الله عنهما قال رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا قام في الصلاة رفع يديه حتى يكونا حذو منكبيه .

تر دې چې شو برابر د اوږو دده .

Scanned by CamScanner

وکان . وه نبي عَلَيْهِ السَّلَام چې دغه عمل يې وکړو .

يفعل ذلك . کوه به يې .

حين يكبر للركوع . کله به يې چې رکوع ته تکبير کوه .

ويفعل ذلك اذا رفع رأسه من الركوع ويقول سمع الله لمن حمده ولا يفعل ذلك في السجود .
سجدې ته کوزيدو او پورته کيدو کې به نبي اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رفع اليدين نه کول .

جواب : احناف له دې روايت نه چې امام بخاري او ټولو کتبو د حديثو را اخيستې دي هغه دا دی :

انه حديث مضطرب متناً . دا حديث متنًا مضطرب دي .

د عبد الله ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ نه مروي احاديث في ذلك الباب په مختلفو طريقو باندې روايت شوې دي هغه به ټول تاسو ته په مستندې حوالې سره ما ذکر کړې دي هغه څوک چې ځان ته اهل حديث وايي نن زمن کې د هغوي دا رايه ده چې د رکوع نه مخکې وروسته او په وخت د قيام کې د رکعتينو نه دغه درې تکبيرونه دلته رفع اليدين منې تکبيرِ تحريمه خو مسلم دې تکبيرِ تحريمه نه سوا معروف وهابيان چې دي درې ځايه د رفع اليدين قائل دي .
دغه حديث چې په دغه کې مذکور دي چې تاسو ته ما ذکر کړو نو ددې او له شبهه داده چې :

فليس فيه رفع اليدين بعد الركعتين .
ددوي دعوى داده چې د تکبيرِ تحريمه نه بغير درې ځايه رفع اليدين کيږي حديث د عبد الله ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا د بخاري دوه ځايه ثابتوي درې ځايه نشته دې نو په کار داده چې په دې حديث عمل کوي او عاملين بالحديث يې او دعوى د اتباع د ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ کوي .
نو د بعد الرکعتين د رفع اليدين نه توبه اوباسي ځکه چې ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ پسې روان يې کنه نو ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خو روايت مرفوع دا پيش کوي چې نبي اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ د رکوع نه مخکې او د رکوع نه وروسته رفع اليدين کړې دي .

په دغه تفصيل کې عبد الله بن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ چې کوم مرفوع د رويت حديث پيش کوي د حضرت سالم ابن عبد الله د عبد الله په روايت سره دا روايت مرفوع دي اتفاقاً .

Scanned by CamScanner

نو په دې روايت کې د بعد الرکعتين رفع اليدين نشته دي اضطراب متني ته گوره اوس دلته دا نشته .

واپس صحيح البخاري جلد ١ صفحه ١٨٨ باب رفع اليدين اذا قام من الرکعتين ، باب لګيږي هغه باب کې ؛

حدثنا عبد الاعلى قال حدثنا عبيد الله عن نافع ان ابن عمر رضي الله عنه كان اذا دخل في الصلاة كبر ورفع يديه واذا ركع رفع يديه واذا قال سمع الله لمن حمده رفع يديه واذا قام من الركعتين رفع يديه ورفع ذلك ابن عمر الى نبي الله صلى الله عليه وسلم .

ابن عمر رضي الله عنه دا نبي عليه السلام ته مرفوع کوه او منسوبه وه يې يو دغه دې حديث له مخکې حديث سره اضطراب راغې هغه حديث کې بعد الرکعتين د ابن عمر رضي الله عنه په روايت کې رفع اليدين نشته او دلته په خپل عمل کې بعد الرکعتين راغلې .

دويم دا چې ددې حديث په رفع او په وقف کې محدثين اختلاف لري چې دا حديث مرفوع دي که موقوف دي .

دا دويم روايت گوري اول روايت د سالم ابن عبد الله دي عن ابن عمر او دويم روايت د نافع دي عن ابن عمر ، اول روايت د رؤيت دي رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه مرفوع دي اتفاقاً .

دويم روايت دادی چې ما ابن عمر رضي الله عنه وليدلو هغه به دا عمل کولو يعني ما ابن عمر رضي الله عنه په خپله وليدلو چې دا عمل به يې کولو نو دا موقوف عمل د ابن عمر رضي الله عنه پيش شوې دي دلته .

اولا حجت في الموقوفات د وهابيانو په نزد موقوف کې دليل نشته نو د عبد الله ابن عمر رضي الله عنه په قول کې او په فعل کې دوي ته څنګه دليل پيدا شو د بعد الرکعتين د پاره يو صحيح حديث پيش کول په کار دي مرفوع حديث که څوک وايي چې امام بخاري وايي چې ؛ رفع ذلك ابن عمر الى نبي الله صلى الله عليه وسلم .

Scanned by CamScanner

دويم اعتراض :

الاضطراب في السند: دې حديث کې اضطراب سندي دي ، سنن الکبرى للبيهقي جلد ۲ صفحه ۱۳۶ کې ليکي چې ددې په سند کې عبد الاعلى راغلي دي او عبيدالله عن نافع و عبدالاعلى يتفرد برفعه الى النبي ﷺ ، په دې ځای کې د عبيد الله چې څو مره شاګردان دي هغه دا حديث موقوف فعل د ابن عمر رضي الله عنه پيش کوي يو ائې عبد الاعلى دا مرفوع کړې دي نورو مرفوع کړې نه دي .

شرح الزرقاني على موطأ الامام مالک رحمه الله جلد ۱ صفحه ۲۲۹ کې ليکي :

وقال الاصيلي لم يأخذ به مالك لأن نافعاً وقفه على ابن عمر رضي الله عنه.

امام مالک په دې حديث اخذ نه دې کړې ولې نه دي کړې وايي ځکه نافع چې کوم دي داد عبد الله ابن عمر رضي الله عنه موقوف عمل پيش کړې دي دې ته يې مرفوع نه دې ويلې.

لان سالماً ونافعاً لما اختلفا في رفعه ووقفه ترك مالك في المشهور القول باستحباب ذلك.

هر کله چې د عبد الله ابن عمر رضي الله عنه شاګرد سالم بن عبد الله په لفظ د رأيت رسول الله ﷺ سره مرفوع پيش کوي او دلته ددغې عبد الله ابن عمر رضي الله عنه بل شاګرد حضرت نافع هغه دا موقوف فعل د عبد الله ابن عمر پيش کوي نو ترك مالك ددغې سندي اضطراب له وجې نه چې دا اوس موقوف شو که مرفوع شو پريښودو امام مالک په مشهور قول کې :

القول باستحباب ذلك ، دا يې هم و نه ويل چې رفع اليدين مستحب دي مستحب يې هم ورته و ويل ځکه سند کې اضطراب دي ولې :

لان الاصل صيانة الصلاة عن الافعال يعني الخارجية .

اصل دادی چې بايد مانځه کې خارجي او زيات حرکات و نه شي چې و نه شي هله به کيږي چې په مرفوع صحيح حديث ثابت شي .

حديث د عبد الله بن عمر رضي الله عنه په بخاري کې دوه راغلي دي دا پاس روايت يعني اول دليل ددې دي چې دا مرفوع دي .

لاندې روايت يعني دويم چې کوم دي :

Scanned by CamScanner

عن نافع ان ابن عمر كان اذا دخل .

ابن عمر دا كار كړي دي هغه موقوف دي .

اوس امام ابوداؤد همدا حديث ذكر كوي اختلاف راغې امام بخاري صرف د عبد الاعلى قول ته كتلي دي چې عبدالاعلى د عبيدالله نه عن نافع ان ابن عمر دا حديث بيا مرفوع كړي دي خو د عبيدالله باقي شاګردان يې موقوف كوي .

اوس امام ابوداؤد څه وايي ابوداؤد جلد ١ صفحه ٢٧٠ كې همدا حديث ذكر كوي:

حدثنا نصر بن علي اخبرنا عبدالاعلى حدثنا عبيدالله عن نافع عن ابن عمر انه كان اذا دخل في الصلاة كبر ورفع يديه واذا ركع واذا قال سمع الله لمن حمده واذا قام من الركعتين رفع يديه ويرفع ذلك الى رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ابوداؤد الصحيح قول ابن عمر وليس بمرفوع .

امام ابوداؤد وايي صحيح داده چې اختلاف خو شوې دي په شاګردانو د عبيدالله كې چې بعضو دا مرفوع كړې بعضو موقوف كړې دي خو صحيح دادی چې دا قول د عبدالله بن عمر رضي الله عنه دي وليس بمرفوع ، دا حديث مرفوع نه دي چې مرفوع نه دي نو وهابيان يې څنګه پيش كوي موقوف خو ددوي په نزد حجت نه دي اصل ددوي دادی چې : لا حجة في الموقوفات ، مرفوع حديث دې ددې باره كې پيدا كړي اوس وايي .

قال ابوداؤد .... ورواه الثقفي عن عبيدالله اوقفه على ابن عمر .

ثقفي د عبيدالله بل شاګرد ذي هغه دا حديث د عبدالله بن عمر موقوف پيش كړې دي .

قال ابوداؤد ورواه الليث بن سعد ومالك وايوب وابن جريج موقوفاً .

اوس د عبيدالله څو مره شاګردان شول دا خو يو درس حديث وي لكه نن صبا يو شيخ الحديث درس حديث كوي او په سلګونو شاګردان ناست وي ورته يو شاګرد همدغه كال باندې شاګرد دي هغه له دغه شيخ الحديث نه حديث نقلوي رسوي يې سند مرفوع ترې نه جوړوي او دا نور باقي ټول لګيا دي چې نه هغه مونږ ته موقوف بيان كړې دي .

اوس به قول د عبد الاعلى ته ترجيح وركوي كه قول د ليث ابن سعد او مالك ايوب ابن جريج ثقفي ته اوس وايي :

Scanned by CamScanner

قال ابوداؤد ورواه الليث بن سعد و مالك وايوب وابن جريج موقوفاً .

دا ټول دا حدیث پیش کوي .

واسنده حماد بن سلمة وحده عن ايوب ولم يذكر ايوب ومالك الرفع اذا قام من السجدتين يعني من الركعيتن .

د هغه په سند کې بالکل دغه الفاظ نشته : اذا قام من الركعتين .

خلاصه داده چې اول سند ددوي مرفوع دي خو ددوي په دعوى دال نه دي ولې دعوى عامه ده دليل خاص دي دعوى د دري ځايه د رفع اليدين قول دي په دليل کې دوه ځايه رفع اليدين ثابتيږي قبل الركوع بعد الركوع بعد الركعتين چيلنج ورکړي وهابيانو ته چې بخاري کې وښايه مونږ ته که د بعد الركعتين لپاره دويم رکعت پيش کوي نو هغې کې ترجيح دې لره ده چې هغه فقط عبد الاعلى رفع د هغې کړې ده باقي مالک ليث بن سعد ايوب ابن جريج ثقفي دا ټول دغه روايت موقوف پيش کوي او امام ابوداؤد ترجيح هم دې ته ورکوي چې :

قال ابوداؤد الصحيح قول ابن عمر وليس بمرفوع .

او مرفوع چې نه شي د وهابيانو په نزد حجت نه دي لا حجة في الموقوفات دا ددوي اصل دي .

دارنګې عمدة القاري جلد ۹ صفحه ۱۵ :

ورواه أبوداؤد في سننه في الصلاة عن نصر بن علي عنه أتم من الأول وعن القعنبي عن مالك عن نافع نحوه ولم يرفعه . مرفوع کړې نه دي .

وقال ابوداؤد الصحيح قول ابن عمر وليس بمرفوع ورواه القعنبي يعني عبد الوهاب عن عبيد الله وأوقفه وكذا رواه الليث عن سعد وابن جريج عن نافع موقوفاً وحكى الدار قطني في العلل الاختلاف في رفعه ووقفه .

خلاصه داده چې دې کې لوي اختلاف دي او يو اځې دوي نه بلکې د وهابيانو سرکرده وو هم دا تسليمه کړې ده چې دويم روايت کې ترجيح وقف ته ده .

Scanned by CamScanner

الباني ناصر الدين ضعيف سنن ابي داؤد صفحه ۷۲ باندې ترجيح ورکوي وقف ددې حديث لره او تائيد د امام ابي داؤد کوي چې امام ابي داؤد قول په دې ځای کې راجح دي له امام بخاري نه چې هغه دا مرفوع ګڼلي له وجهې د سند د عبد الاعلى نه او باقي متعددو رواتو ته يې نه دي کتلې چې دا يې موقوف کړې دي.

دارنګې امام ولي الدين العراقي په طرح التدريب صفحه ۲٦۲ کې د امام ابي داؤد قول نقل کړې دي چې صحيح داده چې دا موقوف دي مرفوع نه دي.

دارنګې نيل الاوطار جلد ۲ صفحه ۲۰۴ قاضي شوکاني چې دا هم د اهل حديثو نه دي هغه هم ترجيح قول د امام ابو داؤد لره ورکړې ده چې حديث د ابن عمر ثاني چې دي دا موقوف دي مرفوع نه دي.

ضعفاء الکبير جلد ۲ صفحه ٦۸ باندې امام عقيلي وقف ددې حديث ته بهتري او ترجيح ورکړې ده.

دارنګې موطأ امام محمد رَحِمَهُ اللهُ صفحه ۸۹ باندې امام محمد رَحِمَهُ اللهُ دغه حديث د امام مالک نه په خپل سند سره موقوف پيش کړې دي.

دارنګې موطأ امام مالک جلد ۱ صفحه ٦۱، امام مالک رَحِمَهُ اللهُ دغه حديث په سند د نافع سره موقوف پيش کړې دي.

دا حديث اول مرفوع دي د سالم بن عبد الله عن عبد الله بن عمر په هغې کې د بعد الرکعتين رفع نشته.

حديث ثاني چې امام بخاري ذکر کړې دي دغلته د عمده محققينو محدثينو رايه د وقف ده د رفعې نه ده داد ابن عمر خپل عمل دي هغه حجت دوي ته نه شي جوړيدلې خو بعد الرکعتين رفعې باندې دې اهل حديث صحيح حديث پيدا کړي او مفصل حديث چې دغه تول په کې ذکر شوې وي.

اوس مونږ وايو چې د عبد الله بن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ په رفع اليدين کې ۷ طريقې مروي دي او اکثر سند و نه صحيح دي هغې کې داسې روايات شته دي خصم وهابيان يې نه مني خو د ابن عمر نه مروي دي په صحيح سند باندې.

Scanned by CamScanner

هغه ځای کې چې د ابن عمر رضي الله عنه د حديث نه اهل حديث چې کوم جواب لري همغه جواب زمونږ د بخاري نه دي بيا.

المعجم الاوسط جلد ۱ صفحه ۹:

حدثنا احمد بن عبد الوهاب قال حدثنا ابي قال حدثنا الجراح بن مليح عن ارطاة بن المنذر عن نافع عن ابن عمر أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يرفع يديه عند التكبير للركوع وعند التكبير حين يهوي ساجداً.

کله به چې سجدې ته کوزيدو نو رفع اليدين به يې کول.

ګوره د بخاري روايت په دې دال شو چې رکوع ته کوزيږي او رکوع نه پورته کيږي رفع اليدين دي او دا روايت د معجم الاوسط چې کوم دي په دې دال دي چې کله دې سجدې ته کوزيږي نو هغه وخت کې رفع اليدين کړې دي.

دوه ځايه په اول روايت کې د ابن عمر مرفوع روايت کې ثابت شو بعد الرکعتين.

په موقوف روايت د ابن عمر کې ثابت شو کله چې سجدې ته کوزيږي روايت د نافع د ابن عمر نه د معجم الاوسط په هغې کې ثابت شو.

مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۷۱:

حدثنا ابو اسامة عن عبيد الله عن نافع عن ابن عمر انه کان يرفع يديه اذا رفع رأسه من السجدة الاولى.

د اولې سجدې نه د رفعې په وخت کې به ابن عمر رضي الله عنه رفع اليدين کول.

ولې اوس وهابيان نه کوي چې د ابن عمر قول نه دين او مذهب جوړ شي او نور هر څه پرې رد شي او بيا دده په مقابله کې د ابن مسعود رضي الله عنه او د حضرت علي رضي الله عنه او د عمر فاروق رضي الله عنه غوندې اشخاصو قول ته و نه کتلې شي نو ده خو:

اذا رفع رأسه من السجدة الاولى.

دا سند صحيح دي هيڅ قسم جرحه په دې باندې نشته د اولې سجدې نه د رفعې په وخت کې رفع اليدين ثابت شول.

دا رنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۷۱:

Scanned by CamScanner

حدثنا ابن عيينة عن الزهري عن سالم عن ابيه قال رأيت النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا يرفع يديه بين السجدتين .

اوس دا تعارض دي او كه نه دي هغلته ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خپله د سجدي اولی نه رفع کې رفع اليدين كوي او هلته وايي نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ بين سجدتين رفع اليدين نه دي كړي .

دا رنګې بيان الوهم والايهام في كتاب الاحكام جلد ۵ صفحه ۶۱۳ :

وقال الطحاوي حدثنا نصر بن علي حدثنا عبدالاعلى حدثنا عبيدالله عن نافع عن ابن عمر انه كان يرفع يديه في كل خفض ورفع .

همغه د امام بخاري سند دي امام طحاوي خپل شيخ پيش كوي عبدالاعلى ته يې رسوي ، هر كوزيدو او جيګيدو کې به يې رفع اليدين كول ركوع ته كوزيدل يې يو پورته كيدل يې دوه سجدې ته تلل يې دري بيا پورته كيدل څلور بيا كوزيدل پنځه بيا پورته كيدل شپږ .

دا حديث دا ثابتوي چې شپږ ځايه عبدالله ابن عمر رفع اليدين كړې دي .

وركوع وسجود وقيام وقعود بين السجدتين ويذكر ان رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كان يفعل ذلك .

اضطراب سندي نور څه ته ويل كيږي وهابيان دې نه څه جواب كوي واي نه دا خو بعضې اوقاتو کې يو راوي مجمل روايت پيش كړې وي بيا يې مفصل پيش كړې دې دې ته اضطراب نه وايي كه اضطراب نه وايي بيا په دې حديث عامل شه سند کې جرحه نشته د طحاوي په سند دې څوک جرحه پيش كړي د ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ په دغه حديث چې په كل خفض ورفع کې څكه دا سند بعينه سند د امام بخاري دي رجال ټول هماغه رجال دي نو بيا عمل پرې ولې نه كوي .

عبدالله ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خو دا مرفوع كړې دي الى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كان يفعل ذلك كنه كه د اضطراب له وجې نه چې اضطراب متني راغلې دې چې حديث متروک شوې له جانبينو دا اضطراب خپله يو ضعف دي يو حديث به د سند په لحاظ ضعيف وي دا حديث د سند په

Scanned by CamScanner

لحاظ ضعيف نه دي قوي دي دا کل سند ونه قوي دي ولې د متن د اضطراب په لحاظ باندې ضعيف دي اوس دې کې کوم باندې عمل کوي.

دا خو د وهابيانو رايه هم نه ده چې رکوع ته کوزېږه يا پورته کېږه يا سجدې ته ما بين سجدتين داد هيڅا هم رايه نه ده.

نو خلاصه دا چې د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه نه د بخاري په اول حديث کې دوه ځايه رفع اليدين په ثاني حديث کې درې ځايه رفع اليدين د معجم الاوسط کې چې سجدې ته ځي نو څلور ځايه رفع اليدين د ابن ابي شيبة په روايت کې د اولې سجدې نه پورته کيدو کې شوې دي پنځه ځايه رفع اليدين.

او آخري روايت د طحاوي په دې دال دي چې اوه (۷) ځايه رفع اليدين شوې دي او ټول مرفوع روايت پيش کوي کوم يو موقوف دي نور اکثر مرفوع روايت پيش کوي.

نو ستاسو ذهن په دې خلاصوم چې داسې نه وه چې امام مالک رحمه الله رحمه الله ته دا حديث نه وه رسيدلې يا امام ابو حنيفه رحمه الله د حديثو نه نه وه خبر، خبر وه تاسو نه ګورې د امام اوزاعي مناظره د امام ابو حنيفه رحمه الله سره چې حديث د عبد الله بن عمر رضي الله عنه يې پيش کړو هغه ورته مقابله کې د خپل سند حديث د عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه پيش کړو نو دلته خو دا هم څوک نه شي ويلې چې امام ابو حنيفه رحمه الله ته حديث نه وه رسيدلې اکثر خلک دا خبره کوي چې ده ته به حديث نه وي رسيدلې ځکه به يې د رفع اليدين نه انکار کوي.

د امام اوزاعي رحمه الله په مناظره کې خو ورته حديث پيش شو کنه نو بيا يې ترجيح سند د فقه الرواة ته ورنه کړه چې زما د دې سند رواة چې کوم دي ټول فقهاء دي او ته چې کوم پيش کوي محدثين پيش کوي د محدث قول کله د فقيه قول ته رسيدې شي بيا په داسې جزي فرعي مسائلو کې.

نو اوله خبره داده چې دا حديث مضطرب دي متناً او د دې صحيح رواياتو باندې د ابن عمر رضي الله عنه نه متعدد و ځايونو کې رفع اليدين ثابت دي وهابيان يې خپله هم نه کوي هغه روايت نه چې وهابيان څه جواب د ابن عمر رضي الله عنه نه کوي همغه جواب زمونږ هم دي دوي څه وايي تا په ابتداء کې اوه (۷) ځايه رفع اليد کيدل بيا ۶ شول بيا منسوخ شو ۵ ته راغلل بيا ۴ ته راغلل بيا آخر د بخاري روايت ته راځي چې دا درې ځايه پاتې دي نور ختم شوې دي نو في

Scanned by CamScanner

الجمله د نسخې قول خو تاسو هم وکړو کنه که د نسخې قول ونه کړي نو د هر کوزيدو او جيګيدو کې به رفع اليدين کوي بيا نو چې هر کله د في الجمله نسخې قول تاسو هم وکړو او صراحت د نسخې نشته خو له دې وروستي رواياتو د ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مخکني هغه روايت چې کومو کې زيات راغلي منسوخ مو وګڼل.

نو دغه شان ته روايات د هغه خپله د عبدالله ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ نه به مونږ وروستنه تاسو ته پيش کړو چې امام مجاهد صحيح سند سره نقل کوي چې هغه رفع اليدين په خپله هم نه دي کړي عمل د راوي چې د قول د راوي مخالف وخيژي دليل د نسخې د قول د راوي وي.

بهر حال احناف دې کې دوه ډلې دي يو جماعت لکه امام طحاوي ترجيح نسخې ته ورکوي چې دا وه خو اوس منسوخ شوې دي خو اکثر محققين احناف چې کوم دي د نسخې قول هم نه کوي بلکې هغوي وايي چې دا خلاف اولى دي ثابت دي مذهبين پرې قائل دي محدثين دي خو خلاف اولى دي.

دا اضطراب چې مونږ کوم بيان کړو نو دا اضطراب متني وه.

(۲) الاضطراب في السند: سند کې اضطراب دي:

هغه مخکې تاسو ته ما بيان کړو په وقف او په رفعې د حديث کې اضطراب دي چې دا حديث موقوف دي که مرفوع.

امام بخاري ترجيح سند د عبد الاعلى ته ورکوي او مرفوع کوي يې او امام ابي داؤد نورو متعددو رواتو له وجې نه دا حديث موقوف ګڼي.

فلذا ترکه مالك. په امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللهُ خو به دا اعتراض خلک وکړي چې حديثونه خبر نه وه عياذاً بالله په هغه خو ډير داده ورځي په امام مالک رَحِمَهُ اللهُ خو دا هم نه شي ويلې هغه خو په حديثو کې معروف دي.

چې څومره سندونه دي په امام مالک رَحِمَهُ اللهُ ورځي امام مالک ابن شهاب الزهري دا چند اشخاص چې کوم دي دا مداروي محدثين وايي چې سند امام مالک رَحِمَهُ اللهُ ته ورسيده نو مخکې يې مه لټوه چون چرا مه کوه چې سند ضعيف نه وي زه يې لټوم.

Scanned by CamScanner

امام مالک رَحِمَهُ اللهُ چې راغې هغې نه بعد سند خپله قوي دي په دې محدثين اتفاق لري اوس امام مالک رَحِمَهُ اللهُ له دومره حفظ الحديث سره دا حديث ولې نه قبلوي عمل پرې ولې نه کوي مذهب پرې ولې نه جوړوي.

المدونة الكبرى د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ خپل تصنيف دي دا ددې لپاره زه دا حواله ذکر کوم چې کيدې شي تاسو د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ هغه غيرِ معروف قول بعضې شوافعو را اخيستې دا په هر مذهب کې داسې خلک شته دي چې په چا فقه غالبه ده د مذهب تائيد او په چا باندې حديث غالب شوې دي لکه زمونږ دې فقهاو کې تاسو وګورئ په چا فقه غالبه ده هغه ډير زور لګوي چې د خپل امام قول چې په هر قيمت وي هغه ثابت کړي ليکن يو سړي به حنفي وي او په هغه باندې به حديث غالب شوې يې هغه بيا خروج کوي بعضې اوقاتو کې چې هلته صحيح آحاديث وګوري دلته جواب پيدا نه کړي بيا ورو هغه خبره سسته کړي دغه شان شاه انور شاه کشميري رَحِمَهُ اللهُ دا کلک حنفي دي او مضبوط حنفي دي.

خو ګوري حديث پرې غالب دي فقه پرې غالبه نه ده په ده حديث غالب دي دې چې کوم ځاى کې اخوا ته صحيح سند ونه ګوري او څه لاره پيدا نه کړي بيا ورو نورمال چليږي هلته هغه طرف ته بيا ميلان لري يا لکه محمود آلوسي محمود آلوسي باندې تفسير آحاديث غالب وه په دې وجه باندې دې په ډيرو ځايونو کې صفا الفاظو سره وايي چې زه ړوند مقلد نه يمه دې وخت کې ما د امام صاحب مذهب پريښې دي خروج ترې نه کوي.

د الايمان يزيد وينقص په باب کې زادتهم ايماناً دې ځاى باندې تاسو وګورئ محمود آلوسي اقرار کوي چې زه دې کې تقليد نه شم کولې ما د امام صاحب مذهب پريښې دي خروج يې ترې کړي نو بعضې داسې دي چې په هغوي حديث غالب دي هغوي بيا خروج کوي دغه شان په موالکو کې هم شته چې کومو باندې فقه غالبه وي هغوي د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ اصلي قول نقل کړې دي خو داسې هم شته چې هغوي باندې حديث غالب شوې دي هغوي بيا دې بل اړخ ته رجوع کړې ده.

نو وهابيان خلکو ته دا وايي چې دا د دري مذهبونو فيصله ده نو دا غلطه ده دا د دوه مذهبونو فيصله ده دوه مذهبه چې امام مالک دي او امام ابو حنيفه رَحِمَهُمَا اللهُ دي دوي د ترک د رفع اليدين قائل دي او هر سړې دې ګريوان کې سر تيټ کړي چې آيا فقه د امام شافعي

Scanned by CamScanner

رَحِمَهُ اللهُ او د امام احمد رَحِمَهُ اللهُ فقاهت ددې دواړو د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ او د امام ابوحنیفه رَحِمَهُ اللهُ مقام ته رسیدي شي د هغوي فقه دوي ته کله رسیدلې شي.

صحیح ده په فن د حدیثو کې که شي په څلورو آئمه وو کې په حفظ الحدیث کې شهرت اوله مرتبه کې د امام احمد رَحِمَهُ اللهُ وه ابن تیمیه وایي زه امام احمد پسې ځکه لاړمه چې دې د حدیث غټ جامع دي په دې تولو کې دویمه مرتبه کې امام شافعي رَحِمَهُ اللهُ دي دریمه مرتبه کې امام مالک رَحِمَهُ اللهُ دي څلورمه مرتبه کې امام ابوحنیفه رَحِمَهُ اللهُ دي خو که د فقهې باب ته بیا راغلې نو اوله مرتبه کې امام ابوحنیفه رَحِمَهُ اللهُ دي دویم امام مالک رَحِمَهُ اللهُ دي دریم امام شافعي رَحِمَهُ اللهُ دي څلورم امام احمد رَحِمَهُ اللهُ.

نو المدونة الکبری جلد ۱ صفحه ۱۶۵ کې امام مالک رَحِمَهُ اللهُ وایي:

قال مالك لا اعرف رفع اليدين في شيء من تكبير الصلاة لا في خفض ولا في رفع الا في افتتاح الصلاة يرفع يديه شيئاً خفيفاً.

هغه وایي زه رفع الیدین په تکبیرونو د مانځه کې کوزیدو پورته کیدو کې په یوه کې هم لا اعرف نه پیژنم دې کې ما ته څه معروف حدیث نه دي ثابت نو نه به او چتوي لاسونه مګر په اول تکبیر کې او په اول تکبیر کې به یې هم شيء خفیف اوچتوي هلته دې هم وایي ډیر زیات اوچتوي نه.

شرح الزرقاني علی موطأ امام مالک جلد ۱ صفحه ۲۲۹:

وقال الاصيلي لم يأخذ به مالك لان نافعاً وقفه على ابن عمر.

روایت د ابن عمر باندې امام مالک اخذ نه دی کړي ځکه نافع دا موقوف د ابن عمر پیش کړي.

المدونة الکبری جلد ۱ صفحه ۱۶۵ کې د ابن القاسم قول نقلوي:

وكان رفع اليدين عند مالك ضعيفاً الا في تكبيرة الاحرام. د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ په نزد رفع الیدین ضعیف وه مګر په تکبیر احرام کې دا مې دې دپاره پیش کړل چې دوي دا خبره کوي چې د جمهورو مذهب رفع الیدین دي غلطه ده جمهور خو دې ته نه وایي چې ۵ یا ۶ محدثین پرې راغونډ شي جمهور په ۴ مذاهبو کې چې ۳ یو خوا ته راشي دا جمهور دي دغه

Scanned by CamScanner

یو یې مخالف راشي نو دلته خو دوه مذهب د ترک قائل شول امام مالک رَحِمَهُ اللهُ امام ابو حنیفه رَحِمَهُ اللهُ او دوه مذهبو قول وکړو .

له دې وجې نه هغه غیر معروف قول چې کوم د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ نقليږي او بعضې مقلدینو د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ پیش کړې دي هغې ته به هیڅ التفات نه شي کولې ځکه که دغې ته التفات واي نو امام ترمذي رَحِمَهُ اللهُ د هر چا نه د آئمه وو په مذاهبو ښه پوهیږي او هغه چې دې ځای ته راشي نو وایي دا مذهب د امام شافعي او د امام احمد رَحِمَهُ اللهُ دي ولې نه وایي چې مذهب د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ هم دي خو مذهب د امام مالک نه وه هغه ته معلومه وه چې د امام مالک قول معروف دغه دي چې رفع الیدین به نه کیږي .

او بل دا چې المدونة الکبری د امام مالک خپل تصنیف کې هغه وایي زه په رفع او خفض کې رفع الیدین نه پیژنم نو بیا د هغه یو مقلد را پورته کیږي او د هغه په امام یوه خبره تپي نو دا به بیا بې ځایه وي کنه کیدې شي د فقه مالکي په بعضې کتبو کې چې چا باندې حدیث غالب شوې یې د محدثینو غلبه پرې راغلې وي هغه د امام مالک رَحِمَهُ اللهُ مذهب ته دې ته رجحان ورکړې وي وي به داسې عبارت خو هغې ته به اعتبار نه وي.

نو یو متناً اضطراب شو ، دویم سنداً اضطراب شو .

دریم ومع ذلك عمل ابن عمر یخالف روایته . د ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عمل د دې مخالف دي ، مونږ ښایو چې ابن عمر د دې خلاف عمل کړې دي .

مصنف ابن ابي شیبة جلد ۱ صفحه ۲۳۷ :

حدثنا ابوبکر بن عیاش عن حصین عن مجاهد قال ما رأیت ابن عمر یرفع یدیه الا في اول ما یفتتح .

ما نه دي لیدلي ابن عمر چې رفع الیدین کړې وي مګر په اول هغه کې چې ده به شروع کوله .

همدا روایت امام طحاوي را اخیستې دي او امام طحاوي دا دلیل د نسخې ګرځولې دي هغه ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ چې حدیث مرفوع مونږ ته پیش کوي د نبي اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دا خپل عمل ولې خلاف د هغې صادروي وایي دا دلیل د دې دي چې دا ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ته د

Scanned by CamScanner

رفع اليدين نسخه نه وه ثابت شوې قول يې پرې کړې وه چې کله نسخه ورته ثابته شوه نو د هغې عمل نه يې رجوع کړې ده ترک طرف ته يې ذهاب کړې دي .

دا حديث د سند په لحاظ باندې ابوبکر بن عياش په هغه باندې ثقه دي خو روايت د غير شامينو بعضې خلک څه خبره کوي د تائيد لپاره زه دويم روايت پيش کوم :

الموطأ د امام محمد جلد ۱ صفحه ۱۸۳ :

قال محمد اخبرنا محمد بن ابان بن صالح عن عبد العزيز بن حكيم قال رأيت ابن عمر يرفع يديه حذاء أذنيه في أول تكبيرة افتتاح الصلاة ولم يرفعهما فيما سوى ذلك .

ما ابن عمر رضي الله عنه وليده چې تکبير افتتاح نه غير رفع اليدين نه دي کړي نو امام مجاهد په دې کې متفرد نه دي بلکې صالح بن عبد العزيز بن حکيم ورسره متابع دي په دې کې او هغه معي دي ورسره په دې قول کې چې رفع اليدين يې نه دي کړي .

عمدة القاري شرح صحيح البخاري جلد ۹ صفحه ۸ کې دا روايت پيش کوي :

واخرجه ايضاً ابن ابي شيبة في مصنفه حدثنا ابوبكر بن عياش عن حصين عن مجاهد قال ما رأيت ابن عمر يرفع يديه الا في اول ما يفتتح .

خصم واي جواب کې وايي چې :

هذا حديث منكر .

يعني داد معروف مقابله کې راغلې دي ځکه :

لان طاؤساً قد ذكر انه رأى ابن عمر يفعل ما يوافق ما روى عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم من ذلك .

طاوس وايي چې ما ابن عمر وليدلو چې رفع اليدين يې وکړل هغه شان چې کوم مرفوع روايت کې بيان کړې دي .

قلنا : مونږ وايو .

يجوز ان يكون ابن عمر فعل ما رواه طاووس يفعله .

هغه وخت کې دا کار کړې وه .

Scanned by CamScanner

قبل ان تقوم الحجة عنده بنسخة .

چې د نسخې دليل ورسره نه وه .

ثم قامت الحجة عنده بنسخه فتركه وفعل ما ذكره عنه مجاهد .

دا عمل بيا وروسته ترې صادر دي د عبد الله ابن عمر رضي الله عنه نه د رفع اليدين رد هم ثابتيږي او ددې قول چې په آخره كې ده نه دې كړي او ددې مخالفت يې هم كړې دي .

ميزان الاعتدال جلد ۱ صفحه ۳۱۵ خپل سند سره د ابن عمر رضي الله عنه روايت پيش كوي :

قال رأيتكم ورفع ايديكم في الصلاة والله انها لبدعة ما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم فعل هذا قط .

تاسو ته ګورم چې لاسونه اوچتوي په مانځه كې قسم بالله دا بدعت راته ښكاري ما نبي عليه السلام نه دي ليدلې چې دا كاريې كړې وي .

اوس دا روايت د هغې څومره معارض دي .

نصب الرأية جلد ۱ صفحه ۴۰۴ :

اخرجه البيهقي في الخلافيات عن عبد الله بن عون الخراز قال حدثنا مالك عن الزهري عن سالم عن ابن عمر أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يرفع يديه اذا افتتح الصلاة ثم لا يعود .

بيا به يې دا عمل نه كوه .

اوس د ابن عمر رضي الله عنه روايا تو سره څه كوي هغه چې كومو كې ثبوت راغلې هغلته څومره تعارض دي او دلته په مقابله كې ترې نه مخالف روايا تو ته وګوره چې هغه وايي نبي اكرم صلى الله عليه وسلم بيا نه دي كړي .

والشعبي لقي ۵۰۰ من الصحابة ومع ذلك لا يرفع يديه .

امام شعبي رحمه الله ۵۰۰ صحابه وو سره ملاقات كړې دي او رفع اليدين به يې نه كول .

مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶ - ۶۳۶ :

حدثنا ابن مبارك عن اشعث عن الشعبي انه كان يرفع يديه في اول التكبيرة ثم لا يرفعهما .

او دده تاريخ كې دا معروفه ده چې ده د ۵۰۰ صحابه وو ملاقات كړې دي .

Scanned by CamScanner

تنبیه : یوه آګاهي ده :

دا شان بې ځایه اعتراضات دوي یې کوي نو مونږ یې هم په دې خبرو راوستلو ګنې زمونږ حنفیان تطبیق لټوي هغه تطبیق دغه دي چې د عبدالله بن عمر رضي الله عنهما روایت کې انتهائي تعارض دي او دې کې سړي نه شي کولې چې یو را واخلي معمول به و ګرځوي او بل دده دا عمل په مقابل د عمل د عبدالله مسعود رضي الله عنه کې به څه مرتبت ولري .

دده روایت مقابله روایت د عبدالله ابن عمر نه شي کولې ځکه د عبدالله بن مسعود رضي الله عنه عمر د نبي علیه السلام د وفات په وخت کې ۳۵ کاله دي او دده ۱۸ کاله دي دې د ځوانانو نه دي او یا د هلکانو نه دي او هغه د پخو عمر والا نه دي نبي علیه السلام به فرمایل ما ته خاوندان د عقل او مشران په صف کې مخکې اودریږي نو عبدالله بن مسعود رضي الله عنه مخکې دریدونکي انسان دي او عبدالله بن عمر رضي الله عنه وروسته دریدونکي انسان دي .

دده روایت مقابله د روایت د عبدالله بن مسعود رضي الله عنه نه شي کولې کوم چې له استدلالاتو د احنافو نه دي خو چونکې دوي په مونږ باندې بعضې داسې اعتراضونه کوي لکه د آمین بالجهر مسئله کې څه احادیث او روایات لرو نو په هغې کې شعیب الارنووط او الباني لګیدلي دي نوره څه لاره ورسره نه ده پیدا شوې .

نو جواب یې کړې واي دا روایت د حسن دي او عنعن یې کړې ده او حسن بصري رحمه الله مدلس دي اوس ددوي په حسن بصري هم اعتراض دي بنه څه کوي ورسره نو دغه شان اعتراض په دوي هم کیږي د مصنف ابن ابي شیبة جلد ۱ صفحه ۲۷۱ کې چې کوم حدیث مخکې تیر شو :

لا یرفع یدیه بین السجدتین .

په هغې کې زهري د سالم نه په عن سره روایت کړې دي نو هغه دا چې :

روایة البخاري من الزهري وهو مدلس وقد عنعن .

زهري په خپله هم مدلس دي عنعن یې کړې ده نو دوي چې زمونږ د حسن بصري رحمه الله په اقوالو اعتراض کوي مونږ به ددوي د زهري په اقوالو اعتراض وکړو خو دا اعتراض بې ځایه دي .

Scanned by CamScanner

دا دوي اهل حديثو کې د رفع اليدين يو مخالف پيدا شوې دي هغه په خپله کړې دي د هغوي په کتاب کې مې وليده واي چې دوي د ابن عمر رضي الله عنه روايت ته صحيح وايي دا کله صحيح کيدې شي ددې په سند کې زُهري راغلي او هغه مدلس دي عنعن يې کړې ده.

دويم روايت:

دويم روايت ددوي هغه روايت د مالک بن الحويرث رضي الله عنه دي صحيح مسلم را اخيستې جلد ۲ صفحه ۷ کې:

حدثنا يحيٰ بن يحيى اخبرنا خالد بن عبدالله عن خالد عن أبي قلابة انه رأى مالك بن الحويرث اذا صلى كبر ثم رفع يديه واذا اراد ان يركع رفع يديه واذا رفع رأسه من الركوع رفع يديه

وحدث. بيان يې دا کوه.

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يفعل هكذا.

ايرادات:

(۱) ليس فيه رفع اليدين بعد الركعتين.

دعوی دې عامه ده دليل دې خاص دي دعوی دې دري ځايه رفع اليدين دي دليل دې دوه ځايه ثابتوي.

(۲) فيه اضطراب متناً. دې کې اضطراب دي متناً.

سنن النسائي جلد ۲ صفحه ۲۰۵:

اخبرنا محمد بن المثنى قال حدثنا بن ابي عدي عن شعبة عن قتادة عن نصر بن عاصم عن مالك بن الحويرث انه رأى النبي صلى الله عليه وسلم رفع يديه في صلاته واذا ركع واذا رفع رأسه من الركوع واذا سجد واذا رفع رأسه من السجود حتى يحاذي بهما فروع اذنيه.

پاس حديث د مسلم کې دوه ځايه رفع اليدين رکوع نه پورته کيدو او رکوع ته د کوزيدو په وخت کې په روايت د نسائي کې څلور ځايه رفع اليدين د مالک بن حويرث په

Scanned by CamScanner

روايت کې دي کله چې سجدې ته کوزيږي او کله چې د سجدې نه پورته کيږي رفع اليدين يې کړې دي .

قال الشيخ الالباني صحيح . دا حديث هم صحيح دي .

دا اعتراض نه شي کولی چې روايت د مسلم صحيح دي او دا ګڼې ضعيف دي زه يې نه منم نه د سند په لحاظ دا هم صحيح دي اوس چې څه جواب ستا له دغه حديث نه وي هماغه جواب زمونږ ستا د روايت د مالک بن حويرث د مسلم د روايت نه دي خو قول به کوي په دې دوه ځايه کې د نسخې کنه چې د نسخې قول ونه کړي بله لار درسره نشته ، دا روايت شرح مشکل الآثار جلد ۱۵ صفحه ۵۷ کې هم ذکر کړې دي .

(۳) التحقيق في رواية وائل بن حجر رضي الله عنه:

سنن النسائي جلد ۲ صفحه ۱۲۶ :

اخبرنا سويد بن نصر قال انبأنا عبد الله بن المبارك عن زائدة قال حدثنا عاصم بن كليب قال حدثني ابي ان وائل بن حجر اخبره قال قلت لأنظرن الى صلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم كيف يصلي فنظرت اليه فقام فكبر ورفع يديه حتى حاذتا باذنيه ثم وضع يده اليمنى على كفه اليسرى .

بيا يې کيڼ خوده خي لاس په کف يسرى باندې او په مړوند باندې او په ساعد باندې .

فلما اراد ان يركع . هر کله يې چې اراده وکړه چې رکوع وکړي .

رفع يديه مثلها . بيا يې لاسونه اوچت کړل .

قال ووضع يديه على ركبتيه ثم لما رفع رأسه رفع يديه مثلها ثم سجد فجعل كفيه بحذاء اذنيه ثم قعد وافترش رجله اليسرى .

دا هغه دريم استدلال د دوی دی معروف حديث دي چې دوی يې استدلال کې پيش کوي .

(۱) ليس فيه رفع اليدين بعد الركعتين . دليل دې خاص دی دعوی دې عامه ده دعوی دې درې ځايه رفع اليدين دی په حديث کې بعد الركعتين رفع اليدين نشته .

Scanned by CamScanner

(۲) فيه و رفع يديه حتى حاذتا باذنيه . لاسونه يې اوچت کړه ترديې چې برابر شو نرمي د غوږونو سره .

وهابي کاکا ته دديې قائل يې او که نه څنګه نيم حديث مني او نيم نه مني د وائل ابن حجر روايت مونږ ته پيش کوي او بيا خپله دديې عمل موافق نه يې لاس اوچت کړه غوږونو ته کنه ته خويې اوږو پورې اوچتوي کنه او که وايي نه هغه حديث ديې نه قوي دي خو دا ضعيف شو کنه نو بيا ترې دغه تکړه څنګه قوي پاتې شوه د رفع اليدين باره کې څنګه قوي پاتې شو .

شحمتي الأذنين محاذات کې رفع د ايديو هلته ضعيف شو نو په ديې جمله کې بيا څنګه قوي پاتې شو قوت او ضعف خو په اعتبار د سند سره وي کنه سند خو يو دي نو په ديې کې رفع د يدينو حتى حاذتا باذنيه هل انتم قائلون بذلك .

آيا دا ستاسو قول دي چې نرميو د غوږونو ته به لاس اوچت شي .

(۳) فيه وضع يده اليمنى على كفه اليسرى والرسغ . په ديې کې دا راغلل چې ښي لاس به د چپ لاس په کف باندې کيږدي هل انتم قائلون بذلك .

دا حديث خو په تا رد کوي څومره ځايونو کې رد درباندې وکړو .

(۴) فيه ثم قعد وافترش رجله اليسرى . کيناسته او چپه خپه يې فرش کړه نصب د يمنى يې وکړو هل انتم قائلون بذلك .

دوي خو د بنځو په شان د کوناتي د ايستلو قائل دي چې يو طرف ته به خپي اوباسي او کيني به او دلته حديث دديې دال دي چې نه افتراش د يسرى راغلې نصب د يمنى راغلې په دې شکل ناسته ده نو دا حديث خو څو ځايه کې مذهب حنفي ته تائيد ورکوي .

حاذتا باذنيه . دا حنفي تائيد دي .

وضع د يد يمنى په کيف يسرى باندې داد حنفي مذهب تائيد دي .

او ثم قعد وافترش رجله اليسرى . داد حنفي مذهب تائيد دي .

اصلي جواب له دغې تکړې نه چې دې کې رفع اليدين راغلل او تاسې يې نه کوي نو مونږ وايو :

Scanned by CamScanner

فيه اضطراب . په دې کې اضطراب شته :
سنن الدار قطني جلد ۲ صفحه ۴۴ :
حدثنا احمد بن عبدالله الوكيل حدثنا الحسن بن عرفة حدثنا هشيم عن حصين ح وحدثنا القاضي الحسين بن اسماعيل وعثمان بن محمد بن جعفر قالا حدثنا يوسف بن موسى حدثنا جرير عن حصين بن عبدالرحمن قال دخلنا على ابراهيم فحدثه عمرو بن مرة قال صلينا في مسجد الحضرميين فحدثني علقمة بن وائل عن ابيه انه رأى رسول الله ﷺ يرفع يديه حين يفتتح الصلاة واذا ركع واذا سجد . کله به چې سجدې ته تلو رفع اليدين به يې کول .
دا ددوي قول نه دې له مخکې حديث سره اضطراب دې .
فقال ابراهيم . ابراهيم نخعي ورته وايي .
ما ارى أباك راى رسول الله ﷺ . حضرت علقمه ته وايي ګمان مې نه دې پلار ستا باندې چې وائل بن حجر دې چې ده به ليدلې وي نبي عليه السلام .
الا ذلك اليوم الواحد . دغه يوه ورځ يې ليدلې دې او عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه .
لم يحفظ ذلك منه ثم قال ابراهيم انما رفع اليدين عند افتتاح الصلاة .
دې مجلس کې ابراهيم النخعي ناست دې هغه دې علقمه ته وايي ستا پلار به نبي اکرم ﷺ به يو ځل ليدلې وي .
او عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه ۵۰ ځل ليدلې دې هغه دا حديث ياد نه کړو د رفع اليدين نې ستا پلار يې پيش کوي نو بيا خلکو ته ابراهيم النخعي وويل چې دا په اول تکبير کې رفع اليدين دې نور نشته دا حديث صحيح دې د سند په لحاظ دا هغه حديث د نسائي سره اضطراب دې هغلته د سجدې په حالت کې رفع اليدين نشته دې او دلته دا ذکر کوي چې :
اذا ركع واذا سجد . کله به چې سجدې ته تللو او دا مذهب د وهابيانو نه دې .
دا رنګې شرح مشکل الآثار جلد ۱۵ صفحه ۳۷ :
حدثنا بكار بن قتيبة حدثنا مؤمل بن اسماعيل حدثنا سفيان عن المغيرة قال قلت لابراهيم حديث وائل انه رأى النبي ﷺ .

Scanned by CamScanner

ما ورته دا حديث پيش کړو چې دې وايي ما د نبي عليه السلام ليدلى .

يرفع يديه اذا افتتح الصلاة واذا ركع واذا رفع رأسه من الركوع فقال ان كان وائل رآه مرة فقد رآه عبدالله خمسين مرة .

که وائل چيرته ليدلې وي نبي عليه السلام يو ځل عبد الله بن مسعود رضي الله عنه پنځوس ځل ليدلې دي چې لا يفعل ذلك ، دا يې نه دي کړې .

فاحتملنا هذا عن ابراهيم وان كان لم يذكر من بينه وبين عبدالله فيه . که ته وايي چې دا قول ابراهيم د عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه نقلوي نو د دې مينځ کې سند کوم دي .

لما قد ذكرناه في غير هذا الموضع من كتابنا من قوله للاعمش جوابا له عن قوله . د اعمش ته ويلي وه .

اذا حدثني فأسند بان قال له اذا قلت لك قال عبدالله فلم اقل ذلك حتى حدثنيه عنه جماعة .

ابراهيم النخعي اعمش ته وايي که ما درته وويل چې قال عبد الله نو دا به هغه وخت کې زه وايمه چې د عبد الله بن مسعود رضي الله عنه نه ما ته ته غټې ډلې را رسولې وي .

واذا قلت حدثني فلان عن عبدالله فهو الذي حدثني .

نو چې هر کله ده دلته دا خبره پيش کړه :

فقد رآه عبدالله خمسين مرة حدثني فلان يې ونه ويل ذارک حواله يې د عبد الله ورکړه نو امام طحاوي دې نه استدلال کوي چې دا ده په نزد باندې د جمع غفيرې عن عبدالله دا خبره ثابته ده .

په دې ځای کې دوي دا اعتراض کوي چې ابراهيم النخعي له عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه سره ملاقات خو نه دي شوي دې ځنګه وايي چې فقد رآه عبد الله د دې خبرې سند په کار دي .

نو د هغې جواب امام طحاوي کوي چې ده امام اعمش ته ويلي وه چې کله ما تا ته قال

Scanned by CamScanner

عبدالله وويل ډارک حواله د عبدالله مې درکړه نو دا به هغه وخت کې وي چې ما به يوې غټې ډلې د هغې نه روايت کړې وي ما ته به يې ويلې وي نو زه د کثرت له وجې نه نومونه پرېږدمه او قال عبدالله وايمه.

او چې کله حدثني فلان عن عبدالله وايمه نو بيا به هغه خاص سړي يو کس به روايت کړې وي.

عمدة القاري جلد ۹ صفحه ۹ کې وايي که چيرته خصم دليل پيش کړي د وائل ابن حجر چې رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم يرفع يديه دا حديث پيش کړي.

جواب يې دادی چې:

انه ضاده ما رواه ابراهيم النخعي عن عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه انه لم يكن رأى النبي صلى الله عليه وسلم فعبدالله اقدم صحبة لرسول الله صلى الله عليه وسلم.

عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه دا د صحبت د نبي عليه السلام کې له متقدمينو نه دي او افهم دي په افعالو د نبي عليه السلام د وائل ابن حجر نه.

وقد كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يحب ان يليه المهاجرون ليحفظوا عنه وكان عبدالله كثير الولوج والدخول على رسول الله صلى الله عليه وسلم ووائل ابن حجر أسلم في المدينة في سنة تسع من الهجرة وبين اسلاميهما اثنتان وعشرون سنة.

۲۲ کاله فرق دي هغه په اول کال د بعثت کې ايمان راوړې دي عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه او وائل ابن حجر په ۹ کال د هجرت ايمان راوړې دي يو کال يې د نبي عليه السلام سره تير کړې دي او عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه ورسره ۲۲ کاله تير کړي دي.

ولهذا قال ابراهيم للمغيرة حين قال ان وائل احدث انه رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم يرفع يديه اذا افتتح الصلاة واذا ركع واذا رفع رأسه من الركوع ان كان وائل رآه مرة يفعل ذلك فقد رآه عبدالله خمسين مرة لا يفعل ذلك فان قلت خبر ابراهيم غير متصل لانه لم يدرك عبدالله لانه مات سنة اثنتين وثلاثين بالمدينة وقيل بالكوفة ومولد ابراهيم سنة خمسين كما

Scanned by CamScanner

صرح به ابن حبان قلت عادة ابراهيم اذا أرسل حديثا عن عبدالله لم يرسله الا بعد صحته عنده من الرواة عنه وبعد تكاثر الروايات عنه ولا شك ان خبر الجماعة اقوى من خبر الواحد.

دا ده ته په ډيرو رواياتو باندې را رسيدلي ورته دغه وخت کې دې ارسال کوي.

څلورم حديث ددوي روايت د ابي حميد الساعدي رضي الله عنه دي:

دا هغه روايت دې چې ددوي په هغه دري واړو ځايو رفع اليدين باندې دال دې يعني ددوي په دعوی دال دې روايت د امام بخاري هم پرې دال نه دې هغه دويم روايت پرې دال دې خو راجحه داده چې هغه دويم روايت موقوف دې مرفوع نه دې دليل نه ګرځيږي.

سنن ابي داؤد جلد ۱ صفحه ۲۶۵:

حدثنا احمد بن حنبل حدثنا ابوعاصم الضحاك بن مخلد ح وحدثنا مسدد حدثنا يحيى وهذا حديث احمد قال اخبرنا عبدالحميد يعني ابن جعفر اخبرني محمد بن عمر بن عطاء قال سمعت ابا حميد الساعدي في عشرة من اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم منهم ابوقتادة.

لس (۱۰) کسان صحابه کرام ناست دي هغوي کې ابوقتادة رضي الله عنه هم وه.

قال أبوحميد أنا أعلمكم بصلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم قالوا فَلِمَ فوالله ما كنت باكثرنا له تبعاً ولا اقدمنا له صحبة قال بلى قالوا فاعرض قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا قام الى الصلاة يرفع يديه حتى يحاذي بهما منكبيه ثم يكبر حتى يقر كل عظم في موضعه معتدلاً ثم يقرأ ثم يكبر فيرفع يديه حتى يحاذي بهما منكبيه ثم يركع.

رکوع نه مخکې ثابت شو.

ويضع راحتيه على ركبتيه ثم يعتدل فلا يصب رأسه ولا يقنع ثم يرفع رأسه فيقول سمع الله لمن حمده ثم يرفع يديه حتى يحاذي بهما منكبيه معتدلاً ثم يقول الله اكبر ثم يهوي الى الأرض فيجافي يديه عن جنبيه ثم يرفع رأسه ويثني رجله اليسرى فيقعد عليها ويفتح أصابع رجليه اذا سجد ويسجد ثم يقول الله اكبر ويرفع رأسه ويثني رجله اليسرى فيقعد عليها حتى يرجع كل عظم الى موضعه ثم يصنع في الاخرى مثل ذلك ثم اذا قام من الركعتين كبر ورفع يديه.

Scanned by CamScanner

دغه ددوي دعوى باندې دال دي رکعتينو نه به چې پاڅيدو نو رفع اليدين به يې کول.

حتى يحاذي بهما منكبيه كما كبر عند افتتاح الصلاة ثم يصنع ذلك في بقية صلاته حتى اذا كانت السجدة التي فيها التسليم أخّرَ رجله اليسرى وقعد متوركا على شقه الايسر.

دا ددوي په هغه عمل هم دال شو چې يو طرف ته وتل دي نو صحابه ورته وايي:

قالوا صدقت هكذا كان يصلي رسول الله صلى الله عليه وسلم.

دا ددوي په دعوى باندې دال دي.

عمدة القاري شرح صحيح البخاري جلد ۹ صفحه ۸ کې ذکر کوي:

فان احتج الخصم. که خصم دليل پيش کړي په حديث د ابي حميد الساعدي سره جواب يې دادى:

انا اباداؤد قد اخرجه من وجوه كثيرة. ابو داؤد وګورئ دا حديث يې په ډيرو طروقو چلولې دي.

أحدها عن أحمد بن حنبل. او کوم سند د احمد بن حنبل چې دي.

وليس فيه ذكر رفع اليدين عند الركوع.

دا تعارض شو دلته اضطراب دي.

والطريق الذي فيه ذلك. او کوم سند کې چې د رکوع په وخت کې رفع اليدين راغلې دي.

فهو عن عبد الحميد بن جعفر. هغه په سند د عبد الحميد بن جعفر سره دي.

فهو ضعيف قالوا انه مطعون في حديثه فكيف يحتجون به على الخصم فان قلت هو من رجال المسلم قلت لا يلزم من ذلك ان لا يكون ضعيفاً عند غيره.

دا خو لازمه نه ده چې د مسلم د رجالو نه دي نو ضعيف به نه وي.

ولئن سلمنا ذلك فالحديث معلول بجهة اخرى وهو أن محمد بن عمر وابن عطاء لم يسمع هذا الحديث من ابي حميد.

Scanned by CamScanner

دلته سماع نشته سند کې انقطاع راغله .

ولا ممن ذكر معه في هذا الحديث مثل ابي قتادة وغيره .

دا ۱۰ صحابه وو کې يو نه هم سماع نه لري .

فانه توفي في خلافة الوليد بن يزيد بن عبد الملك وكانت خلافته في سنة خمس وعشرين ومائة ولهذا قال ابن حزم ولعل عبد الحميد ابن جعفر وهم فيه يعني في روايته عن محمد بن عمرو ابن عطاء فان قال الخصم قال البيهقي في المعرفة حكم البخاري في تاريخه .

فيصله کړې امام بخاري په تاريخ خپل کې .

بانه سمع اباحميد . چې دده د اباحميد نه سماع شته دي .

قلنا . مونږ وايو .

القائل بانه لم يسمع من ابي حميد . قائل دده قول چې محمد بن عمرو بن عطاء سماع د ابي حميد نه ، نه لري .

هو الشعبي . هغه امام شعبي دي .

وهو حجة في هذا الباب . د امام بخاري قول بيا مقابله د امام شعبي نه شي کولی امام شعبي وايي چې دا سماع نشته .

كان يحيى بن سعيد يضعفه . داد حديث له دغې حصې سره لګيږي کوم چې مخکې تير شو ، فهو عن عبد الحميد بن جعفر فهو ضعيف .

دا عبارت په عمدة القاري کې نشته دي داد اسماء الرجال نه ما اخذ کړې دي دا عبد الحميد بن جعفر چې دي پاس تير شو فهو ضعيف په کوم سند کې چې دا طريقه د رفع اليدين تاسو ښايي داد عبد الحميد بن جعفر سند دي نو يو عبد الحميد بن جعفر ضعيف دي او دويم دا چې محمد بن عمرو ابن عطاء چې دي دده سماع د ابي حميد سره نشته دي نو دوه جرحې راغلي يو خو په کې انقطاع راغله او دويم سند کې عبد الحميد بن جعفر دي د

Scanned by CamScanner

عبد الحمید بن جعفر متعلق کان یحیی بن سعید یضعفه ، یحیی بن سعید قطان به ضعیف کوه دهٔ لره .

قلت لیحیی قد روي عنه یحیی بن سعید ؟ ما وویل یحیی لره یحیی ابن سعید ترې آحادیث نقلوي .

قال قد روي عنه وکان یضعفه . روایت به یې ترې کولو او ضعیف به یې ورته ویلې .

وکان یروي عن قوم ما کانوا یساوون عنده بشيء .
وایي ما یحیی ابن معین ته وویل چې یحیی ابن سعید ترې روایات کوي وایي یحیی بن معین راته ویلې چې هغه ترې روایات کوي خو ضعیف هم ورته وایي او یحیی ابن سعید کې دا کار دي چې له داسې قوم نه روایات نقلوي چې دده په نزد هیڅ اهمیت نه لري .

قال یحیی بن معین وکان یری القدر . دې د قدریه وو نه وه رایه یې د قدریه وو وه .

وکان سفیان ابن عیینة یضعفه . هغه به هم ضعیف کوه ده لره .
یو خبره بله له طرفه د نافیینو نه مثبتینو ته ده هغه دا چې تاسو کوم روایات مونږ ته پیش کړل څلور واړه دې کې عمل دائمي استمراري تر اخر وفات د نبي عَلَیْهِ السَّلَام پورې څه دلیل نشته نو دوي بیا په دې کې د بیهقي یو روایت پیش کوي چې هغه دال دی په استمرار تر وفاته چې مرقات په جلد ۲ صفحه ۳۱ کې نقل کړې دي .

واعلم ان البیهقي روي في سننه حدیث ابن عمر هذا بزیادة في آخره بلفظ فما زالت تلك

صلاته حتی لقي الله تعالی .

دا روایت حافظ په تلخیص صفحه ۸۱ کې ذکر کړې تلخیص الحبیر او حافظ نه مراد ابن حجر عسقلاني دي .

والزیلعي في نصب الرأیة جلد ۱ صفحه ۴۰۹ کې هم ذکر کړي :

وسکتا علیه ولم یتکلما لکن في سنده عبد الرحمن بن قریش ، دي .

قال الذهبي في المیزان جلد ۲ صفحه ۱۱ : اتهمه السلیماني بوضع الحدیث . دې حدیث ته خو بیا موضعي ویل کیږي .

Scanned by CamScanner

وقال الخطيب في تاريخه جلد ١٠ صفحه ٢٨٣ في حديثه غرائب وافراد ولم اسمع فيه الا خيرا.

او په دې کې عصمة بن محمد الانصاري دی.

قال ابو الحسن الدار قطني عصمة بن محمد بن فضالة الانصاري متروك ذكره الخطيب في تاريخه جلد ١٢ صفحه ٢٨٦ وقال ابن عدي كل حديثه غير محفوظ ذكره الذهبي في ميزانه.

خلاصه دا چې هغه روایت: فما زالت تلك صلاته حتى لقي الله تعالى، هغه صحيح نه دی ضعیف دی دوی یې هم له شرم نه پیش کولې نه شي.

آخره کې زه دري روايت ذکر کوم چې دوی قائل نه دي نو چې کوم خلک وایي چې مونږ حدیثو پسې ځو نو په کار ده چې دا رفع اليدين هم شروع کړي.

امام بخاري په جزء رفع اليدين في الصلاة جلد ١ صفحه ٨٥ په صحيح سند سره پيش کوي:

حدثنا موسى بن اسماعيل حدثنا حماد بن سلمة عن يحيى بن ابي اسحاق قال رأيت انس بن مالك رضي الله عنه يرفع يديه بين السجدتين.

دا د دوی رایه نه ده او حدیث صحیح دی د سند په لحاظ.

سنن ابي داؤد جلد ١ صفحه ٢٦٩:

حدثنا قتيبة بن سعيد حدثنا ابن لهيعة عن ابي هبيرة عن ميمون المكي انه رأى عبد الله بن الزبير. عبد الله بن زبیر یې ولیدلو.

وصلى بهم يشير بكفيه. مونځ یې پسې وکړو چې اشاره یې په کفینو کوله.

حين يقوم وحين يركع وحين يسجد وحين ينهض للقيام فيقوم فيشير بيديه فانطلقت الى ابن عباس رضي الله عنه. وایي زه لاړم عبد الله ابن عباس رضي الله عنه ته.

فقلت اني رأيت ابن الزبير صلى صلاة لم ار أحدا يصليها. داسې مونځ یې وکړو چې ما څوک نه دي لیدلي چې داسې مونځ یې کړي وي.

Scanned by CamScanner

فوصفت له هذه الاشارة. چې کوزیدو هم رفع الیدین وه چې پورته کیدو هم رفع الیدین وه داسې مونځ یې وکړو.

فقال. وایي ما ته یې وویل:

ان احببت ان تنظر الی صلاة رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فاقتد بصلاة عبدالله بن الزبير. ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وفرمائل که د نبي عَلَيْهِ السَّلَام د مانځه اقتداء کول غواړې نو د عبدالله ابن زبیر مونځ پسې اقتداء وکړه نو اوس دا شروع کړي بیا کنه احادیثو کې خو راغلل په هر خفض او رفع کې راغلل او په هر قیام کې راغلل ولې بیا په دې باندې عمل نه کوي.

سنن ابن ماجة جلد ۲ صفحه ۴۱:

حدثنا عثمان ابن ابي شيبة وهشام بن عمار قالا حدثنا اسماعيل بن عياش عن صالح بن كيسان عن عبدالرحمن الاعرج عن ابي هريرة قال رأيت رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يرفع يديه في الصلاة حذو منكبيه حين يفتتح الصلاة وحين يركع وحين يسجد.

دا حين يسجد باندې ولې عمل نه کوي.

هر چې احناف او موالک دي هغوي داسې نه وایي چې په دین کې ګنې د نبي عَلَيْهِ السَّلَام نه دا عمل شوې نه دي شوې دي هر خفض او رفع کې هم شوې دي رکوع ته کوزیدو پورته کیدو کې هم شوي دي سجده کې هم شوې دي بین سجدتین هم شوې دي بعد الرکعتین هم شوې دي په هر قیام کې هم شوې دي خو وخت په وخت دا په کمیدو باندې وه کمیدو کمیدو حتی چې روایاتو د ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ته راورسیدل او د هغه او د عبدالله ابن مسعود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ په روایاتو کې مونږ ترجیح د عبدالله ابن مسعود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ته ورکوو ځکه چې هغه افقه د صحابه وو دي.

او که یو سړي وایي چې نه بس عبدالله ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ویلې دي او زه خو د عبدالله ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ نه، نه شم تیریدلې نو زه به تاسو ته د عبدالله ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ډیرې فتوي او افعال نقل کړم چې وهابیان د هغې سخت مخالف دي نو څنګه دلته د رفع الیدین په باب کې د عبدالله ابن مسعود د حضرت علي او د عمرِ فاروق رَضِيَ اللهُ عَنْهُ د هغه عمده عمده صحابه وو فتو ته نه ګوري په امت کې مو تنازع او اختلافات جوړ کړي دي او د همغه عبدالله ابن عمر

Scanned by CamScanner

رضي الله عنه فتوى مونږ د رته په صحیح سند ونو پیش کوو تاسو پسې نه ځي له سره یې مني نه بیا دا فتوى د عبد الله ابن عمر رضي الله عنهما به چې زه یې ذکر کوم په دوه ځایونو کې تاسو ته کار کوي :

(۱) رفع الیدین کې ، (۲) د عبد الله ابن عمر رضي الله عنه ترک السنة في السفر چې دوي کلک راتینګ کړې دي چې د هغې نه یې دین جوړ کړي په مقابل کې د څومره صحابه وو اقوال دي ټول یې پریښې دي دې دواړو ځایونو کې تاسو ته کار د رکوي .

صحیح البخاري جلد ۲ صفحه ۵۴ :

وكان ابن عمر وابن عباس رضي الله عنهما يقصران ويفطران في اربعة بُرُدٍ وهي ستة عشر فرسخاً.

رایه د وهابیانو داده چې په ۴ میله کې قصر راځي او داد ظواهرو رایه هم ده عبد الله ابن عمر او عبد الله ابن عباس رضي الله عنهما څلور برد چې شپاړس (۱٦) فرسخه ترې جوړیږي په دومره اندازه کې به دوي قصر کولو .

نو عمل د ابن عباس او د ابن عمر رضي الله عنهما د وهابیانو سره په اندازه د قصر کې رد کوي چې دوي وایي ۴ میله دي او هغوي ١٦ فرسخه وایي .

دارنګې صحیح البخاري معرب بیروت چاپ جلد ۷ صفحه ۲۰٦ :

وكان ابن عمر رضي الله عنه اذا حج او اعتمر قبض على لحيته فما فضل اخذه .

عبد الله ابن عمر رضي الله عنهما به له قبضې نه اخوا ږیره اخیسته او وهابیان دې ته مکروه وایي .

واعف اللحى . باندې عمل کوي .

مونږ هم وایو چې بهتري په پریښودو کې ده لیکن قبض جائز دي وهابیان قبض او د قبض نه اخوا ته قبض چې کوم دي فتاوو کې پرې تصریحات کړې ناروا او مکروه یې ګڼلي ده او عبد الله ابن عمر رضي الله عنهما به خپله دا عمل کولو .

دارنګې صحیح البخاري معرب بیروت چاپ جلد ۹ صفحه ۲۱ :

وكان ابن عمر يراهم شرار خلق الله وقال انهم انطلقوا الى ايات نزلت في الكفار فجعلوها على المؤمنين .

Scanned by CamScanner

خوارج د خدای په مخلوق کې بد خلک دي ځکه هغه ایاتونه چې د کفارو په حق کې نازل دي هغه په مسلمانانو چسپانوي نو وهابیان اوس دا کار کوي دا تمام قرآن کریم د کفارو متعلق نازل شده ایاتونه په مسلمانانو چسپانوي.

که د ابن عمر رضي الله عنه فتوی او قول نه دین جوړوي نو د هغه په نزد خو د خدای په مخلوق کې تاسو وهابیان بد ترین خلک یاستي.

دارنګې صحیح مسلم جلد ۴ صفحه ۱۲۷:

عن عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم کان یأتي قباء یعني کل سبت کان یأتیه راکباً او ماشیاً.

قباء مسجد ته به د هر خالي په ورځ راتلو.

قال ابن دینار وکان ابن عمر یفعله. د هر خالي شنبې په ورځ به د قباء مسجد ته او ته چې حاجیان مدینې ته ځي او په مزاراتو ګرځي نو اعلی د بدعتیانو ورته وایي.

په مزاراتو په مقدساتو او په مساجدو باندې ګرځیدل د دوي په کتاب کې دې ته د شرک الفاظ استعمال شوې دا وایي وسائل د شرک دي، او هلته یې هم سخت منع کوي له دې نه او عبد الله ابن عمر رضي الله عنهما، وکان ابن عمر یفعله.

دارنګې سنن الترمذي بیروت چاپ جلد ۴ صفحه ۲۲۵:

عن نافع عن ابن عمر رضي الله عنه کان النبي صلی الله علیه وسلم اذا اعتم سدل عمامته بین کتفیه.

پټکي به یې چې په سر وه شمله به یې شاته د اُولو یعنې اوږو مینځ کې وه.

قال نافع وکان ابن عمر یسدل عمامته بین کتفیه قال عبید الله ورأیت القاسم وسالماً یفعلان ذلك.

نو وهابي ته وایه چې تا هم کله پټکي په سر کړې دي د عبد الله ابن عمر رضي الله عنه قول نه دې دین جوړ کړي په امت کې دې نزاع جوړه کړې نو د ابن عمر رضي الله عنه دې قول باندې ولې عمل نه کوي پټکي خو هم کله په سر کړه ځکه ابن عمر رضي الله عنه مرفوع حدیث پیش کړي.

دارنګې سنن ابن ماجه جلد ۲ صفحه ۵۶۶:

Scanned by CamScanner

عن سالم بن عبدالله عن ابن عمر قال قال رسول الله ﷺ اذا رأيتم الهلال فصوموا . میاشت د روژې چې وګورې نو روژه ونیسي .

واذا رأيتموه فأفطروا . او چې د اختر میاشت وګوري نو افطار وکړي .

فان غُم عليكم . که چیرته وریځ په تاسو راغله .

فاقدروا له . شعبان ورته اندازه کړي هغه ۳۰ پوره کړي نو خپله به رمضان داخل شي.

وكان ابن عمر يصوم قبل الهلال بيوم .

عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما به د رمضان میاشت له لیدو نه مخکې هم یوه ورځ روژه نیوله او ته وهابي یوم الشک روژي ته حرام وایي .

په دې وهابیانو پوستیرې لیکلي دي څومره اعلانات په دې باندې کوي او عبدالله بن عمر رضي الله عنهما به دا عمل کوه چې یوه روژه به یې مخکې ترې نه نیوله احتیاطاً زمونږ مذهب باندې رد نه دي زمونږ مذهب هم وایي چې دا مکروه ده لیکن په نیت د رمضان نیول مکروه دي هدایه کې لیکلي که نیت د نفلو دې په کې وکړو بیا جائز دي .

دارنګې سنن الكبرى للبيهقي جلد ۲ صفحه ۱۶۱ :

اخبرنا اسامة بن زيد قال سألت القاسم بن محمد عن القراءة خلف الامام . ما د قرائت خلف الامام تپوس وکړو .

فقال . ما ته یې وویل .

ان قراءة فقد قرأ قوم كان فيهم اسوة . که یې لولي څه صحابه پرې قائل دي .

وان تركت فقد ترك قوم كان فيهم اسوة . او که یې پریږدي په هغې کې هم څه صحابه دي چې په هغې کې اسوة حسنه دي په ابتداء کې .

قال وكان ابن عمر لا يقرأ . عبدالله ابن عمر رضي الله عنه به قرائت خلف الامام نه کولو .

نو اوس دې وهابیان په دې کې هم د عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما اطاعت وکړي کنه هغه سفر کې چې سنت نه دي کړي څنګه کلک دې راتینګ کړې دي چې بس نور هر څه دین پریږده

Scanned by CamScanner

ابن عمر رضي الله عنه نه دي کړي نو اوس دلته هم عبدالله ابن عمر قرائت خلف الامام نه کولو ولې دين ترې نه جوړوي.

ددې د پاره ما د پنجاب د احسان الهي ظهير يوه رساله وليدله په هغې کې د رفع اليدين باره کې دا اعتراض کړې دي وايي تاسو ابن مسعود رضي الله عنه پسې ځي او ابن مسعود به طبق کولو هغه به چې رکوع ته کوزيدو نو دواړه لاسونه به يې د زنګنونو مينځ کې نيول نو بې آدبه اعتراض پرې کړې دي چې معروف عمل د مانځه ورته ياد نه وه تاسو ده پسې تللې يا ستئ عياذاً بالله

عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه ته بنه پته وه په دې خو ټول محدثين باب لګوي چې ابتداء د اسلام کې طبق راغلې وه رکوع کې زنګون نيول نه وه لاسونه به دې د زنګونانو مينځ کې دننه کړه دغه طبق وه خو دا چونکې سخته وه تکليف وه نو بيا نبي عليه السلام حکم آسانه کړو.

نو دلته څه علماء وايي چې هغه منسوخ شوې دي اوس به رکبتين نيسي او عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه وايي چې منسوخ نه دي اولى اوس هم طبق دي خو چې يو سړي يې نه شي کولې دا ورته جائز دي دا خو صرف يو تاويل دي کنه مجتهد دي محدث دي فقيه دي هغه نه شي ويلې چې دا شئ منسوخ دي دا منسوخ نه دي دو مره حق به هم نه لري نو دوي ترې نه دا جوړه کړه چې ګنې عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه د زنګنونو نيول ياد نه وه يا ګنې دين نه وه ورته زده يا يې مونځ ياد نه وه عياذاً بالله

هغه داسې نه وايي چې رکبتين نيول ثابت نه دي يا روا نه دي وايي دا روا دي خو صرف د ضروروت پر بناء چې هغه عمل څوک نه شي کولې نو دا دې وکړي نو دا اعتراض ددوي په رسائلو کې شته په عبدالله ابن مسعود باندې چې هغه طبق کوي تاسو يې ولې نه کوي نو ځکه ما ورته دا فتوى د ابن عمر رضي الله عنه ذکر کړې چې تاسو ته مونږ د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه فتوى وښايو چې تاسو کومه فتوى کې هغه پسې تللې يې.

مصنف ابن ابي شيبة جلد ۲ صفحه ۳۰۶:

حدثنا عبدالله بن نمير عن عبيدالله بن عمر عن نافع عن ابن عمر انه كان لا يقنت في الفجر ولا في الوتر.

Scanned by CamScanner

هغه به په وترو کې هم دعا قنوت نه ویلې او په فجر کې هم نه ویلې .

وكان اذا سئل عن القنوت . چا به چې تپوس ترې وکړو .

قال ما نعلم القنوت الا طول القيام و قراءة القران .

وايي مونږ قنوت نه پيژنو قنوت خو طول قيام ته ويل کيږي اوس څه پسې کنه داد چا مذهب دي چې په وترو کې قنوت نشته دي فجر کې قنوت خو څه اختلافي دي په وترو کې قنوت خو اتفاقي دي کنه عبد الله ابن عمر رضي الله عنه د دې هم قائل نه وه لاړ شه پسې اوس .

دا رنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۲ صفحه ۳۰۹ :

حدثنا وكيع قال حدثنا سفيان عن واقد مولى زيد بن خليدة عن سعيد بن جبير عن ابن عباس وابن عمر انهما كانا لا يقنتان في الفجر . د سحر قنوت به دوي نه ويل .

دا رنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۳۳۶ :

حدثنا ابن علية عن ايوب عن نافع وانس بن سيرين قالا قال ابن اعمر يكفيك قراءة الامام .

امام پسې قرائت مه کوه د امام قرائت تا ته کافي دي .

دا رنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۲ صفحه ۳۰۹ :

حدثنا هشيم قال اخبرنا ابن عون عن ابراهيم عن الاسود بن يزيد قال قال ابن عمر في قنوت الصبح ما شهدتُ ولا علمتُ .

نه په يو محضر کې زه وم چې نبي عليه السلام دا ويلې دي او نه پرې علم لرم چې دا چيرته ثابت وي .

دا رنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۵ صفحه ۱۱ :

حدثنا أسباط بن محمد عن اشعث عن نافع قال قال ابن عمر من طلق امرأته ثلاثاً . چا چې په يو ځل بې بي ته درې طلاقه ورکړل .

فقد عصى ربه . نافرماني د رب يې وکړه .

وبانت منه امرأته . ښځه ترې جدا شوه .

Scanned by CamScanner

وهابي كاكا څنګه چل دي اوس مني دا فتوی دوي خو وايي يو رجعي طلاق دي رجوع ورته وکړه کنه نه پرېږ طلاقيږي ابن عمر رضي الله عنه څه وايي :

بانت منه امرأته . بي بي ترې جدا شوه .

دارنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۴۲ :

عن يزيد الفقير قال كان ابن عمر ينقص التكبير في الصلاة قال مسعر اذا انحط بعد الركوع للسجود لم يكبر فاذا اراد ان يسجد الثانية لم يكبر .

داد چا مذهب دي اوس څې ورپسې ابن عمر به په رکوع کې تکبيرونه کمول کله به داسې وشو اذا انحط بعد الركوع للسجود تکبير به يې نه کوه الله اکبر به يې بالکل نه ويل ، فاذا اراد ان يسجد الثانية لم يكبر .

دوي خلکو ته داسې ذهن ورکړې چې عبد الله ابن عمر رضي الله عنه کله کيدې شي چې د رفع اليدين دې يو وخت کې پاتې شوي يې او ده ته دې ييا پته نه وي .

ټول صحابه په ځای پريږدي داسې نظر ورکړي چې ګڼي اعلم د صحابه وو دادی او افقه يې دادی لوي مفسر دادی او لوي زاهد دادی بې آدبي مونږ نه کوو د عبد الله ابن عمر رضي الله عنه شهرت په اتباع د سنت کې ده .

نه دې فقاهت د عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه ته رسيدې شي او نه دې په علم تفسير کې عبد الله ابن عباس رضي الله عنه ته رسيدې شي او نه دې په علم حلال او حرام کې حضرت معاذ بن جبل رضي الله عنه ته رسيدې شي او نه دې په علم ميراث کې زيد بن ثابت ته رسيدې شي او نه په قرائت کې ابي بن کعب ته رسيدې شي دا ځانته ځانته آئمه موجود وه معروف خلک موجود وه .

دارنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۵۹ :

حدثنا عاصم عن ابن جريج عن نافع قال كان ابن عمر يضم يديه الى جنبيه اذا سجد .

داد چا مذهب دي اوس څومره روايات راغلي په دې چې ضم د جنبينو به نه کوي بلکې جدا به يې ساتي ، او ابن عمر رضي الله عنه به دا عمل کولو راخپل يې کړه اوس کنه .

دارنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۲ صفحه ۱۳۲ :

Scanned by CamScanner

حدثنا ابو الاحوص عن ابي اسحاق عن عطاء قال كان ابن عمر اذا صلى الجمعة صلى بعد ست ركعات ركعتين ثم اربعاً .

وهابي ته خو د دووو هم قائل نه يې .

دارنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۲ صفحه ۴۵۵ :

حدثنا وكيع قال حدثنا عمرو بن ذر عن مجاهد قال كان ابن عمر اذا أجمع على اقامة خمس عشرة سرح ظهره وصلى اربعاً .

عبدالله ابن عمر رضي الله عنه به چې کوم ځای کې پنځلس (۱۵) ورځې نیت وکړو نو څلور رکعته به يې پیا پوره کول نو رایه يې څه شوه چې موده د اقامت ۱۵ ده کنه او وهابیان ۱۰ ته موده د اقامت وايي يعنې وهابيان وايي چې ۱۰ ورځو کې سړي مقيم جوړيږي او بعضې اهل حدیث ۱۷ ورځې وايي د ابن عباس رضي الله عنه قول پسې ځي او ابن عمر رضي الله عنه د احنافو سره موافق ده چې ۱۵ ورځې موده د اقامت ده .

مصنف ابن ابي شيبة جلد ۴ صفحه ۳۱۴ :

حدثنا جرير عن ليث عن نافع قال كان ابن عمر يطعم على ختان الصبيان .

د ماشوم په سنت کې به عبدالله ابن عمر خیرات کولو ډوډي به يې ورکوله او ته دا اعلى د بدعاتو نه ګڼې د سنت ډوډي ته بدعت حرامه او مرداره وايي او عبدالله ابن عمر به دا ډوډي ورکوله دا صرف د دوي هغه وهم يې خلکو ته داسې اچولې دي چې ګوري د ابن عمر رضي الله عنه حدیث دوي نه مني نو د ابن عمر رضي الله عنه حدیث کې اضطراب دي هم د سند په لحاظ هم د متن په لحاظ داسې طروق د حدیثو دي چې هغه دوي په خپله هم نه عملي کوي .

المبحث الثاني في استدلالات النافيين :

مونږ په رفع اليدين کې نافيين يو امام مالک رحمه الله مونږ سره دي .

سنن الترمذي جلد ۲ صفحه ۴۰ :

حدثنا هناد حدثنا وكيع عن سفيان عن عاصم بن كليب عن عبد الرحمن بن الاسود عن علقمة قال قال عبدالله بن مسعود رضي الله عنه ألا اصلي بكم صلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم ؟

Scanned by CamScanner

مونځ وکړم تاسو ته مونځ د نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ.

فصلى. مونځ يې وکړو .

فلم يرفع يديه الا في اول مرة. رفع اليدين يې ونه کړل مګر په اول کرت کې.

قال : وفي الباب عن البراء بن عازب. امام ترمذي وايي په دې باب کې د براء بن عازب نه هم حديث شته.

د امام ترمذي رَحِمَهُ اللَّهُ يو طرز دي د هغه دا طرز دي چې کله مرفوع احاديث په دې باب کې وي نو لنډ يې خلاص کړي وفي الباب عن البراء بن عازب، په دې باب کې مرفوع حديث د براء ابن عازب نه هم حديث شته، لکه د دې نه مخکې د رفع اليدين حديث ذکر کړې دي د ابن عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

بيا وايي :

وفي الباب عن ابي حميد الساعدي ووائل بن حجر ومالك ابن حويرث.

په دې باب کې له هغوي نه روايات شته نو دا في الباب کې مرفوع احاديث يادوي موقوف نه يادوي.

نو امام ترمذي وايي :

وفي الباب عن البراء بن عازب قال ابو عيسى حديث ابن مسعود حديث حسن.

په دغه ځای باندې الباني چې کوم تحقيق کوي هغه وايي دا حديث صحيح دي.

وبه يقول غير واحد من اهل العلم من اصحاب النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. په ترک رفع اليدين باندې يو څه صحابه قائل نه دي غير واحد څه ډير صحابه پرې قائل دي والتابعين وهو قول سفيان الثوري واهل الكوفة قال الشيخ الالباني صحيح.

سنن النسائي جلد ۲ صفحه ۱۹۵ تعليق کې الباني وايي :

قال الشيخ الالباني صحيح.

دارنګې مسند احمد بن حنبل جلد ۱ صفحه ۳۸۸ هغلته تعليق د شعيب الارنوط وايي:

رجاله ثقات رجال الشيخين غير عاصم بن كليب نه فمن رجال مسلم.

Scanned by CamScanner

سنن الکبری للنسائي جلد ۱ صفحه ۳۳۲ کې باب لګوي : باب الرخصة في ترك ذلك.
مسند ابي يعلى جلد ۹ صفحه ۲۰۳، الاحكام الشرعية للاشبيلي جلد ۲ صفحه ۱۹۱، مستخرج الطوسي جلد ۲ صفحه ۱۰۳، مسند ابي يعلى جلد ۵ صفحه ۱۳۸، مسند احمد موافقا لثلاث طبعات جلد ۱ صفحه ۳۸۸، مسند ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۱۶۶، الاوسط لابن المندر جلد ۴ صفحه ۳۱۴.

دا حديث چې زه تاسو ته مونځ د نبي عليه السلام و کړم.

فصلى فلم يرفع يديه الا في اول مرة.

د وهابيانو سر کرده الباني او شعيب الارنوط وغيره هم د صحت قول پرې کړې چې حديث صحيح دي.

دا مونځ عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه د نبي عليه السلام د وفات نه بعد په عراق کې کړې دي هلته خلکو ته وايي زه تاسو ته مونځ د نبي عليه السلام کوم.

په نيل الفرقدين کې شاه انور شاه کشميري رحمه الله د دې وضاحت کوي چې داد شام بادر باندې د ۱۰۰۰۰ صحابه وو تابعينو يو ګڼ پروت وه د مجاهدينو او په هغې کې امام عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه وه د ألا اصلي بكم صلاة رسول الله.

اعلان يې په هغه ځای کې کړې دي نو دا دومره صحابه جمع غفيره موجود وه او يو هم پرې اعتراض ونه کړو چې دا خو صلاة د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه وه تا خو په کې رفع اليدين ونه کړل اول تکبير کې رفع الدين و کړل او نورېې ونه کړل.

په حديث د سند په لحاظ څوک جرحه نه شي پيش کولې يوه خبره شته بعضې متعصبين وهابيان يې کوي محققين يې نه کوي هغه دا چې عبد الله بن مبارک يوه خبره کړې ده ترمذي هم ترې نقل کړې ده چې:

ان عبد الله بن مبارك انما انكر ما روا حديث ابن مسعود من فعل النبي صلى الله عليه وسلم.

امام ترمذي وايي چې:

قال عبد الله بن مبارك قد ثبت حديث من يرفع وذكر حديث الزهري عن سالم عن ابيه ولم يثبت حديث ابن مسعود أن النبي صلى الله عليه وسلم لم يرفع الا في اول مرة.

Scanned by CamScanner

عبد الله بن مبارک وایي ترمذي ترې نه نقل کوي چې کوم کسان د رفعې قائل دي دي چې حدیث د زهري عن سالم عن ابيه پیش کوي هغه ثابت دي .

خو حدیث د عبد الله ابن مسعود چې أن النبي صلى الله عليه وسلم لم یرفع الا في اول مرة ثابت نه دي نو دا بعضې متعصبين دلته جرحه کوي او زمونږ دا عام فهم طالبان دوکه کوي .

د عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه دوه حدیث مروي دي یو حدیث دادی :

ألا أصلي بكم صلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم . بیا یې مونځ وکړو .

فلم یرفع یدیه الا في اول مرة .

دویم حدیث دادی چې عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه خلکو ته حکایت کوي چې :

ان النبي صلى الله عليه وسلم لم یرفع یدیه . نبي عليه السلام لاس نه دي اوچت کړي مګر په اول تکبیر کې .

ګورئ دا حدیث فرق لري عبارت یې وګورئ : ألا اصلي دا دده خپل عمل ده خو که د رسول الله صلى الله عليه وسلم مونځ یې نه وای یاد کړي نو دا موقوف ګڼلې کیده بیا ألا أصلي صلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم هغوي وویل وکړه ، فصلى فلم یرفع یدیه الا في أول مرة.

عبد الله ابن مبارک دا حدیث نه دي یاد کړې هغه د ابن مسعود هغه حدیث یادوي چې :

أن النبي صلى الله عليه وسلم لم یرفع الا في اول مرة ، دا حدیث یادوي .

آثار السنن د علامه نیموي صفحه ۱۳۳ دغې جواب ته اشاره کوي وایي :

قلت رُوي عن ابن مسعود في الباب حديثان .

يو حدیث هغه دي چې من فعله لکه چې مخکې مونږ پیش کړو کما اخرجه ابوداؤد والنسائي والترمذي وآخرون .

او دویم حدیث مرفوعاً الى النبي صلى الله عليه وسلم أن لم یرفع الا في اول مرة او نحو ذلك كما اخرجه الطحاوي وغيره ليس هذا الا من جهة بعض الرواة نقله بالمعنى من حديث الاول لقول ابن مسعود رضي الله عنه فالظاهر ان عبد الله ابن مبارك انما انكر ما روي حديث ابن مسعود من

Scanned by CamScanner

فعل النبي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لا ما جاء من فعل ابن مسعود رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ويقول: الا اصلي بكم صلاة رسول الله صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وكيف ما كان أجاب عنه شيخ علامه دقيق العيد المالكي الشافعي في كتاب الأم بأن عدم ثبوت الخبر عند المبارك لا يمنع من النظر فيه.

وايي چې ابن عيد مالكي هغه دا ذكر كوي مقدمه د لامع الدراري جلد ۱ صفحه ۷۲ كې دا را اخيستې دي چې انكار د عبدالله ابن مبارك هيڅ نظر نه پيښوي په دې حديث كې ځكه مدار زمونږ د دغې حديث په عاصم بن كليب دي او باقي خو د رجالو د بخاري نه دي.

وقد وثقه ابن معين. هغه يې توثيق كړې دي بيا څه اعتراض په كې پاتې شو.

(۲) حديث مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶ كې را اخيستې:

حدثنا وكيع عن ابن أبي ليلى عن الحكم وعيسى عن عبد الرحمن بن أبي ليلى عن البراء بن عازب ان النبي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كان اذا افتتح الصلاة رفع يديه ثم لا يرفعهما حتى يفرغ.

دا هغه وه چې امام ترمذي ويلي وه وفي الباب عن البراء بن عازب هغه دغه حديث شو دا دوه حديثه مرفوعه دي چې اول تكبير كې رفع اليدين كول بيا نه كول.

له دې نه بعد د صحابه كرامو رايې مونږ ځكه پيش كولې شو چې مونږه د لاحجة في الموقوفات قائل نه يو.

او بل امام بخاري هم دا خبره كوي چې كله احاديثو كې تعارض راشي نو عمل د صحابه وو ته دې ذهاب وشي او يا دې آخر فالاخر ومنلې شي كوم چې وروستي روايات دي.

الموطأ د امام محمد جلد ۱ صفحه ۱۷۹ ابراهيم د اسود نه نقل كوي:

رأيت عمر. ما عمر فاروق رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وليدو.

يرفع يديه الا في اول تكبيرة. چې اوّل تكبير كې رفع اليدين كول.

ثم لا يعود. بيا يې نه كول.

Scanned by CamScanner

ورأيت ابراهيم والشعبي يفعلان ذلك قال الطحاوي فهذا عمر لم يكن يرفع يديه الا في التكبيرة الاولى والحديث صحيح .

او که څوک وايي چې حسن بن عياش په کې راغلې دي وان كان هذا الحديث دار عليه ، د حديث مدار دي ده فانه ثقة حجة وذكر ذلك يحيى بن معين وغيره .

الاوسط لابن المنذر جلد ۴ صفحه ۳۱۲ :

حدثنا اسماعيل قال حدثنا ابوبكر قال حدثنا يحيى بن ادم عن حسن بن عياش عن عبدالملك بن أبجر عن الزبير بن عدي عن ابراهيم عن الاسود قال صليت مع عمر .

ما د عمرِ فاروق رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سره مونځ وکړو .

فلم يرفع يديه في شيء من صلاته الا حين يفتتح الصلاة . وقال عبدالملك ورأيت الشعبي وابراهيم وابا اسحاق لا يرفعون ايديهم الا حين يفتتحون الصلاة .

۴ - مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶ :

حدثنا وكيع عن أبي بكر بن عبدالله بن قطاف النهشلي عن عاصم بن كليب عن أبيه أن علياً كان يرفع يديه اذا افتتح الصلاة ثم لا يعود .

حضرت علي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ به اول تکبير کې رفع د يدينو کوله بيا به يې نه کوله .

۵ - الموطأ د امام محمد جلد ۱ صفحه ۱۸۳ :

قال محمد اخبرنا محمد بن ابان بن صالح عن عبدالعزيز بن حكيم قال رأيت ابن عمر يرفع يديه حذاء اذنيه في اول تكبيرة افتتاح الصلاة .

عبدالله ابن عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مې وليده چې لاسونه يې اوچت کړه په اول تکبير کې .

ولم يرفعهما فيما سوى ذلك . دې نه بغير بيا يې نه دي اوچت کړي .

ابن عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ چې دوي د پاره اقوى استدلال د هغه قول پيش کوه هغه هم خلاف دا ثابت شو .

۶ - مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶ :

Scanned by CamScanner

حدثنا وكيع عن مسعر عن ابي معشر عن ابراهيم عن عبدالله انه كان يرفع يديه في اول ما يستفتح ثم لا يرفعهما.

عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه به په اول تكبير كې لاس اوچتوه بيا به يې نه اوچتوه.

دا دې زمونږ راوي عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه دي خلاف روايت يې څوک ښودلي هم نه شي او ددوي راوي عبدالله بن عمر رضي الله عنه دي مونږ په قوي سند د امام مجاهد سره.

او دارنګې د عبدالعزيز بن حكيم سره دوه سندونو باندې دده نه ترک رفع اليدين ثابت کړه ددوي د راوي نه او زمونږ راوي عبدالله بن مسعود رضي الله عنه دي څوک يې ترې نه شي ثابتولې چې هغه دې رفع اليدين کړې وي.

زمونږ راوي براء بن عازب دي هغه نه يې هم څوک نه شي ثابتولې چې هغه دې رفع اليدين کړې وي.

دا حديث معجم الكبير د طبراني جلد ۸ صفحه ۱۹۴، او مصنف عبدالرزاق جلد ۲ صفحه ۷۱ کې را اخيستې.

۷- مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶:

حدثنا هشيم قال اخبرنا حصين ومغيرة عن ابراهيم انه كان يقول اذا كبرت في فاتحة الصلاة فارفع يديك ثم لا ترفعهما فيما بقي.

۸- مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶:

حدثنا ابن مبارك عن اشعث عن الشعبي.

امام شعبي ۵۰۰ صحابه وو ملاقات يې کړي دي.

انه كان يرفع يديه في أول التكبير ثم لا يرفعهما.

۹- مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶:

حدثنا وكيع وابو اسامة عن شعبة عن ابي اسحاق قال كان اصحاب عبدالله واصحاب علي رضي الله عنه.

د عبدالله بن مسعود رضي الله عنه چې څومره شاګردان وه او د حضرت علي رضي الله عنه شاګردان.

Scanned by CamScanner

لا يرفعون ايديهم الا في افتتاح الصلاة. لاسونه به يې نه اوچتول مګر په اول تکبير کې.

قال وکيع ثم لا يعودون. بيا به يې عود نه کوه.

۱۰- مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶:

حدثنا ابن فضيل عن عطاء عن سعيد بن جبير عن ابن عباس قال لا ترفع الأيدي إلا في سبعة مواطن.

او چتيږي لاسونه په اوه (۷) ځايونو کې.

اذا قام الى الصلاة، واذا رأ البيت، وعلى الصفا والمروة، وفي عرفات، وفي جمع، وعند الجمار.

يو اعتراض دې باندې کيږي چې دعاء قنوت کې رفع د ايديو څنګه ده هغه هم دې کې داخله نه شوه د هغې جواب را روان حديث نه مونږ کوو.

مصنف ابن ابي شيبة جلد ۴ صفحه ۹۶:

حدثنا ابو خالد عن أشعث عن الحکم قال کان أصحاب عبدالله يقولون ترفع الايدي في ثمانية مواطن: (۱) عند البيت، (۲-۳) وعلى الصفا والمروة، (۴) وبعرفة، (۵) وبالمزدلفة (۶) وعند الجمرتين، (۷) تکبير تحريمه، (۸) دعاء قنوت.

دا وروستني دوه حديث کې نه دي ذکر کړي ځکه د حج په باب کې مسئله کوي نو هغه يې نه دي ياد کړي د حج يې دلته راغوند کړل دعاء قنوت کې رفع د ايديو ثابته ده صرف دومره ده ابن ابي شيبة په دې باب لګولې څه ډير احاديث يې پرې نقل کړې دي صرف دا ده چې دغه رفع د ايديو په څه شکل ده نو څه آئمه وايي چې رفع د ايديو بهذا الهيئة ده لکه حرمينو کې چې کوم امامان ولاړ وي لاسونه يې مخې ته د دعاء په شکل نيولې وي وايي داسې به لاسونه اوچتوي او امام ابو حنيفه رَحِمَهُ اللّٰهُ رفع د ايديو په دغه هيئت سره وايي لکه مونږ يې چې اوچتوو نور رفع د صحابه وو نه ثابته ده چې رفع د ايديو په قنوت کې کړې ده د عمر فاروق رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ د عبدالله ابن مسعود رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دوي نه ثابته ده چې دوي به په قنوت کې رفع کول صرف په هيئت کې اختلاف دي چې په کوم هيئت شوې ده.

۱۱- مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳۶:

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

حدثنا ابو بكر عن الحجاج عن طلحة عن خيثمة وإبراهيم قال كانا لا يرفعان أيديهما الا في بدء الصلاة.

۱۲- مصنف ابن ابي شيبة جلد ۱ صفحه ۲۳٦:

حدثنا يحيى بن سعيد عن اسماعيل قال كان قيس يرفع يديه اول ما يدخل في الصلاة ثم لا يرفعهما.

او د سفيان الثوري رحمه الله قول په ترمذي کې چې ذکر شو چې دا رايه د سفيان ده او د اهل کوفه وو ده نو هغه هم له مونږ سره په دې کې معي دي چې د رفع اليدينو هغه قائل نه دي.

نو خلاصه دا شوه چې مذهبونو کې امام مالک رحمه الله په قول معروف او امام ابو حنيفه رحمه الله ابراهيم النخعي او چند تابعين شاګردان د عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه او حضرت علي رضي الله عنه دوي د رفع اليدين قائل نه وه دي نه بغير د عبد الله بن عمر رضي الله عنهما نه متضاد روايات راغلل په مرفوع روايت کې هم اضطرابات وه خپله عمل کې هم اضطراب دي.

حضرت طاووس ويل ما ليدلي چې رفع اليدين يې کړې، امام مجاهد وايي چې ما وليده رفع اليدين يې نه کول نو په دې لحاظ باندې دغه فقهاء دا متضاد روايات دوي داسې کوي کله د وضع اليدين مسئله على الصدر فوق السرة او تحت السرة په ټولو کې احاديث راغلي امام مالک رحمه الله ټول په ځای پريښي دي هغه وايي ارسال وکړي نو دا کله دوي لاره پيدا نه کړي چې اوس مونږ دې کې څه چل وکړو کوم روايت واخلو نو ترک يې کړي نو د ابن عمر روايت د سند په لحاظ ضعيف نه دي.

د متن په لحاظ اضطراب لري چې ډير زيات طروق په کې دي او څه داسې ځايونو کې رفع اليدين شوې چې اسلافو کې امت کې او وهابيان خپله هم پرې قائل نه دي د دغې مجبوري د لاسه هغه متروک د عمل نه وګرځيده او د عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه په قول کې اضطراب نشته نه سندي نه متني نه يې عمل د خپل روايت خلاف ثابت دي نو هغې ته ترجيح ورکول شوه.

مسئلة د رفع اليدين ختمه شوه

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi